

HAYVAN SAĞLIĞI VE ZABITASI YÖNETMELİĞİ

Bakanlar Kurulu Karar Tarihi - No: 22/02/1989 - 89/13838

Dayandığı Kanun Tarihi - No: 08/05/1986 - 3285

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi - No: 15/03/1989 - 20109

BİRİNCİ KISIM : Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM : Amaç, Kapsam, Tanımlar

Amaç

Madde 1 - Bu Yönetmelik, hayvanlardan ve hayvan maddelerinden insan ve hayvanlara geçebilen hastalıklardan korunulmasını ve bulaşıcı hayvan hastalıkları ile mücadele esas ve usullerini tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır.

Kapsam

Madde 2 - Bu Yönetmelik;

- a) Hayvan sağlığını korumaya,
- b) Bulaşıcı hastalıklarla mücadeleye ve bu hususta her türlü tedbirleri almaya,
- c) Ülke içindeki hayvan hareketlerine, hayvan maddelerinin sevkine,
- d) Hayvan ve hayvan maddelerinin ithal ve ihracını hayvan sağlığı açısından düzenlemeye ve muayeneye,

dair yapılacak işlemleri kapsar.

Tanımlar

Madde 3 - Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Bakanlık; Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığını,
- b) Hükümet veteriner hekimi; Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığınca 3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabitası Kanununun uygulanmasında ve bu Yönetmeliğin tatbikinde görevlendirilen kamuda veya serbest çalışan veteriner hekimleri, c) Serbest veteriner hekim; 09/03/1954 tarihli ve 6343 sayılı Kanunda belirtilen şartları haiz ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi olmaksızın çalışan veteriner hekimleri,
- d) Hastalıktan şüpheli; açık ve tam olmayan hastalık belirtisi gösteren hayvanları,
- e) Bulaşmadan şüpheli; hastalığın hiç bir belirtisini, göstermemekle beraber, hastalığı almış olduğu kabul edilen hayvanları,

f) Hayvan maddeleri; et, süt, yumurta, havyar, bal, deri, yn, yapağı, tiftik, bağırsak, sakatat, yenilebilen iç organlar, tırnak, kıl, tüy, boynuz, kan, kemik, gübre ve bunlar gibi hayvan maddelerini,

g) Tespit edilen gümrük kapısı; hayvan ve hayvan maddelerinin ithal ve ihracında yetkilendirilen gümrük kapılarını,

h) Hayvan sahibi vekili; noterlikçe düzenlenmiş belge ile kendisine yetki verilmiş olan kişiye, ifade eder.

İhbarı Mecburi Hastalıkların Belirlenmesi

Madde 4 - Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanununa tabi ve ihbarı mecburi hayvan hastalıkları, Bakan onayı ile teşkil olunan Hayvan Sağlığı Danışma Kurulunca belirlenir ve hastalıklara ait liste Bakanlık tebliği olarak Resmi Gazete'de yayımlanır.

Resmi Gazete'de yayımlanan ihbarı mecburi hastalıklardan biri veya bir kaçının listeden çıkarılması veya yeni hastalıkların ilavesi gerektiğinde, konu Hayvan Sağlığı Danışma Kurulunda müzakere edilir. Hayvan Sağlığı Danışma Kurulu görüşünün Bakanlıkça uygun bulunması halinde hazırlanan liste Bakanlık tebliği olarak Resmi Gazete'de yayımlanır.

Hayvan ve Hayvan Maddelerinin İthal ve İhraç Yeri

Hayvan ve Hayvan Maddelerinin İthal ve İhraç Yeri

Madde 5 - Yabancı ülkelerle yapılacak her nevi hayvan ve hayvan maddelerinin ithal ve ihracı Bakanlık ile Maliye ve Gümrük Bakanlığı tarafından tesbit edilen gümrük kapılarından yapılır. Gümrük kapısı açılabilmesi için bu yerlerde Gümrük İdaresi bulunması şarttır. Maliye ve Gümrük Bakanlığının olumlu görüşü alınarak belirlenen gümrük kapıları Bakanlık tebliği ile Resmi Gazete'de yayımlanır.

Menşe şahadetnamesi ve Veteriner Sağlık Raporu Aranması Mecburiyeti

Madde 6 - Yurda kara, su ve hava yollarıyla ithal olunacak hayvan ve maddelerinin sahipleri, vekilleri veya nakledicileri bunların çıkış yerinde salgın ve bulaşıcı hayvan hastalığı olmadığına ve sağlıklı bulduklarına dair menşe ve resmi veteriner hekim tarafından verilmiş sağlık raporunu göstermeye mecburdurlar.

Menşe ve veteriner sağlık raporları ayrı ayrı veya tek bir belge halinde düzenlenmiş olabilir. Bunların mutlaka hayvan ve hayvan maddelerinin çıktıkları ülkenin yetkili devlet veterineri tarafından imzalanıp bağlı bulunduğu servisin resmi mühürü ile de tasdik edilmiş olması gereklidir.

Sağlık raporları özel veteriner hekim tarafından tanzim edilmiş ise, bunların yetkili devlet veteriner hekimi tarafından tasdik edilmiş olması mecburidir.

Menşe ve Sağlık Raporlarında Aranılan Hususlar

Madde 7 - Menş ve sağlık raporlarında; hayvanların nevi, cinsi, adedi, sahibinin adı, adresi, çıkış, kontrol ve varış yerleri; hayvan maddelerinin nevi, miktarı, ambalajlarının şekli, balya adedi, markası, ağırlığı, seri numarası, sahibinin isim ve adresi, çıkış, kontrol ve varış yerleri yazılır. Damızlık büyükbaş hayvanlardan tek tırnaklılar için ayrıca tasdikli eşkal cetveli, çift tırnaklı hayvanlar için de kulak numaralarını gösterir tasdikli liste eklenir. Diğer hayvanlar için menş ve sağlık raporları düzenlenmesi yeterlidir.

İthal edilecek damızlık hayvanlarla ilgili sağlık ve teknik şartlar Bakanlıkça belirlenir ve bu hususta belgeler de aranır.

Kasaplık hayvanların ithali ile ilgili hususlar Bakanlıkça belirlenir.

Menş ve Veteriner Sağlık Raporlarının Lisansı, Geçerlilik Süresi

Madde 8 - (Değişik madde: 04/10/2000 - 2000/1418 S.Yön./1. md.)(*)

Menş ve sağlık raporları, hayvan ve hayvan maddelerinin ithal edildiği ülke lisanına ilaveten Türkçe, İngilizce, Fransızca lisanlarından biri ile ve son sevk edildikleri yerlerden, sevklerinden en fazla iki gün önce tanzim edilir.

Menş ve sağlık raporlarının geçerlilik süresi Bakanlıkça belirlenir.

~~~~~  
NOT : (\*) 04/10/2000 tarih ve 2000/1418 sayılı yönetmeliğin 1. maddesi ile değiştirilen madde için Tarihçeye bakınız.

~~~~~  
TARİHÇE : 1 - 04/10/2000 tarih ve 2000/1418 sayılı yönetmeliğin 1. maddesi ile değiştirilen madde metni:

Madde 8 - Menş ve sağlık raporları, hayvan ve hayvan maddelerinin ithal edildiği ülke lisanına ilaveten Türkçe, İngilizce, Fransızca lisanlarından biri ile ve en son sevk edildikleri yerlerden, sevklerinden en fazla iki gün önce tanzim edilir.

Menş ve sağlık raporlarının geçerlilik müddeti düzenleme tarihinden itibaren 30 gündür.

Şayet hayvan ve hayvan maddeleri 30 gün zarfında hududa gelemeyecekse, bunların geçerliliğini muhafaza edebilmeleri için, yetkili veteriner hekimce veya hudutlarda görevli kapı ve iskele veteriner hekemlerince vize edilmeleri gerekir.

~~~~~
İlk Kontrol ve Rapor Tanzimi

Madde 9 - Kara, su ve hava yollarıyla hudut kapılarına, deniz veya hava limanlarına gelecek hayvanların ilk muayeneleri kapı ve limanlardaki kara, su ve hava taşıt araçları içinde yapılır. Bu muayenede; hayvanların sağlık durumları ile menş ve sağlık raporunda belirtilen hususlara uygun bulunup bulunmadıkları hükümet veteriner hekimi tarafından incelenir. İlk muayene sonunda menş ve veteriner sağlık raporunda belirtilen özellikte bulunan sağlıklı hayvanlar son muayenelerinin yapılacağı muayene istasyonlarına, tahaffuzhanelere veya istasyon, rıhtım ve hava limanlarındaki hayvan parklarına gönderilir.

Hayvan maddelerinin ilk muayenesi kara, su, hava nakil vasıtalarında yapıp, gerektiğinde laboratuvara gönderilmek üzere materyal alınır ve ilk muayene sonucuna ait işlem, bunların

tahaffuzhaneye veya gümrük ambarlarına taşınmasından sonra yapılır. Son muayeneleri buralarda yapılarak, hastalık bulunmadığı anlaşıldıktan sonra ithali için gümrük idaresine verilmek üzere bir rapor düzenlenir veya mevcut evrakın uygunluğu tasdik edilir.

Muayeneler hayvan ve hayvan maddelerinin sahibi veya sahipleri veya vekilleri huzurunda yapılır. Hayvan ve hayvan maddelerinin sahibi veya sahipleri veya vekilleri muayenelerde her türlü yardım ve kolaylığı göstermeye mecburdurlar.

İthal İzni Verilmeyecek Hayvan ve Hayvan Maddeleri

Madde 10 - Veteriner sağlık raporu bulunmayan veya özellikleri belgelerindekine uymayan hayvan ve hayvan maddelerinin ithaline izin verilmez, mahalline reddolunur.

Hasta ve hastalıktan şüpheli hayvanlar ile, hastalık amilini taşıyan ve bulaşmadan şüpheli hayvan maddelerinin ithaline izin verilmez, mahalline reddolunur.

Menşe ve veteriner sağlık raporu bulunan, ambalajı yapılmış olmakla beraber; bozulmuş, kokmuş hayvan maddelerinin ithaline izin verilmez, mahalline reddolunur.

Belge Aranmayacak Hayvan Maddeleri

Madde 11 - Yolcu beraberinde getirilecek fenni usullere göre kapatılmış kutulardaki her nevi su ürünleri, hayvan maddeleri konserveleri, pastırma ve sucuk gibi 5 kiloyu geçmeyen hayvan maddeleri ile kontrol, araştırma ve bilimsel çalışma amacıyla gönderilen numuneler için menşe ve veteriner sağlık raporu aranmaz.

Son Muayenelerde Nakil ve Bakım Masrafları

Madde 12 - Hayvan ve hayvan maddelerinin son muayenelerinin yapılması için muayene yerlerine nakline kadar gerekli masraflar ve hayvanların bakım ve beslenmeleri sahiplerine aittir.

İthalde Dezenfeksiyon Belgesi Gösterme Mecburiyeti

Madde 13 - Türkiye'ye hayvan ve hayvan maddeleri nakleden kara, su, hava ve diğer nakliye vasıtalarının sahipleri hayvan ve hayvan maddelerinin yüklenmesinden önce temizlendiğini, dezenfekte edildiğini ve tarihini ihtiva eden belgeyi ilk muayeneyi yapan veteriner hekime göstermek mecburiyetindedir. Temizlik ve dezenfeksiyon belgesi bulunmayan nakliye vasıtaları ve içindeki hayvan ve hayvan maddeleri son muayenelerin yapılacağı yerlere ve iç gümrüklere sevk edilmez. Ancak bu hususta yapılacak bütün masraflar vasıtanın ait olduğu şirket veya sahiplerine ait olmak suretiyle, hükümet veterineri gözetiminde talimatına uygun temizlik ve dezenfeksiyon yaptırıldıktan sonra son muayeneye alınmalarına ve yurt içine sevklerine izin verilir.

Transit Geçişlerde Belge İbrazı

Madde 14 - Ülkemizden transit geçirilecek hayvan ve hayvan maddeleri için giriş kapılarında hükümet veteriner hekimlerince vize edilen menşe ve veteriner sağlık raporlarını hayvan veya hayvan maddelerinin sahip veya vekilleri ülkeden çıkarken, çıkış kapısındaki hükümet veteriner hekimine göstermek zorundadırlar.

Hastalık Çıkışlarında Hudut Kapılarının Kapatılması

Madde 15 - Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanununun 4 üncü maddesine göre tesbit edilmiş bulunan hastalıklardan birinin hem hudut komşu olan veya ticari münasebette bulunduğumuz ülkelerde çıkması halinde, hastalığın durumuna göre hayvan maddelerinin girişine ithal kapıları kısmen veya tamamen kapatılır.

Salgın veya bulaşıcı hastalık ülkemize hudut olan memleketlerde veya ülkemizle ticari ilişkisi olan memleketlerde yaygın olarak hüküm sürdüğü takdirde, o memlekete karşı bütün ithal kapıları kapatılır.

Hudut Kapılarının Yeniden Açılması

Madde 16 - Salgın ve bulaşıcı hayvan hastalıkları sebebiyle kapatılan hudut kapılarının yeniden açılmasına hastalıkların nev'ine göre son hastanın öldürülmesi, ölmesi veya iyileşmesinin resmen bildirilmesi halinde sığır vebasında 60 gün, şapta 15 gün, çiçekde 60 gün, mavidilde 40 gün, at vebasında 60 gün geçtikten sonra müsaade olunur. Diğer hastalıklar için hudut kapısının bağlı bulunduğu il hayvan sağlık zabıtası komisyonunca bu Yönetmeliğin İkinci Kısmının "Yurtiçinde Sağlık Zabıtası ve Karantina Tedbirleri" başlığını taşıyan İkinci Bölümünde açıklanan ve hastalıkların özelliklerine göre belirlenen karantina süreleri dikkate alınır.

Hudut Bölgelerindeki Kordonların Korunması

Madde 17 - Kapatılmış hudut bölgelerinde hastalığın etrafa yayılma tehlikesi bulunduğu zaman mahalli zabıta kuvvetiyle muhafazası mümkün olmayan hallerde kordonlar genel asayiş görevi dışındaki askeri birliklerle de takviye edilir.

Raporsuz Getirilen Hayvan ve Maddelerine Uygulanacak İşlemler

Madde 18 - 08/05/1986 tarihli ve 3285 sayılı Kanunun 5 inci maddesine göre tesbit edilen gümrük kapılarına;

- a) Veteriner sağlık raporu olmadan getirilen hayvan ve hayvan maddeleri ile herhangi bir bulaşıcı hastalığa yakalanmış olduğu tesbit edilen hayvanlar reddolunur, yurda girişleri yasaklanır.
- b) Veteriner sağlık raporu olmadan getirilen ve reddi mümkün olmayan hayvanlardan hastalıklı veya hastalıklardan şüpheli görülenler tazminatsız olarak öldürülür ve imha olunur.
- c) Veteriner sağlık raporu olmadan getirilen ve reddi mümkün olmayan, hastalık belirtisi göstermeyen hayvanlar son muayene yerlerine gönderilir. Buralarda, bütün bakım ve karantina masrafları sahiplerine ait olmak üzere 21 gün karantinaya alınır. Bu müddet içinde bulaşıcı hastalık taşımayanların ithaline izin verilir. Hastalıklı hayvanlar tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir.
- d) Veteriner sağlık raporu olmadan getirilen ve reddi mümkün olmayan hayvan maddeleri bakım ve karantina masrafları sahiplerine ait olmak üzere karantinaya alınır. Bunların hastalık

taşımadığı ilgili laboratuvarların muayenesi sonunda anlaşıldığında, ithaline izin verilir. Hastalık taşıdığı tesbit olunan hayvan maddeleri tazminatsız olarak imha olunur.

Gümrük Kapıları Dışından Sokulan Hayvan ve Hayvan Maddelerine Uygulanacak İşlemler

Madde 19 - Tesbit edilen gümrük kapıları dışında hududun herhangi bir yerinden veteriner sağlık raporu ile veya raporsuz yurda sokulan hayvanlar buldukları yerde mahalli mahkeme kararı ile müsadere edilerek her türlü bakım ve karantina masrafları sahibine ait olmak üzere karantinaya alınır. 21 günlük karantina sonunda hasta ve hastalıktan şüpheli hayvanlar tazminatsız olarak öldürülür ve imha olunur. Sağlam bulunan hayvanlar Maliye ve Gümrük Bakanlığının ilgili mahalli teşkilatına, satılmak üzere teslim edilir.

Tespit edilen gümrük kapıları dışında hududun herhangi bir yerinden veteriner sağlık raporu ile veya raporsuz yurda sokulan hayvan maddeleri de mahalli mahkeme kararı ile müsadere edilerek karantinaya alınır. İlgili laboratuvarlarda yaptırılan muayene sonunda hastalık amili taşıdığı tesbit edilen veya bulaşmadan şüpheli hayvan maddeleri imha edilir. Muayene sonucu hastalık taşımadığı anlaşılan hayvan maddeleri ise usulüne uygun olarak satılmak üzere Maliye ve Gümrük Bakanlığının mahalli teşkilatına teslim edilir.

Kapatılmış Hudut Kapılarından Girişlerde Yapılacak İşlemler

Madde 20 - Bulaşıcı hayvan hastalığı dolayısıyla kapatılmış olan hudut kapılarından, konulan yasağa rağmen memlekete hayvan sokulduğunda;

a) Hükümet veteriner hekimi tarafından bir tutanakla durum tesbit edilir. Mahalli mahkemece bu tutanağa istinaden hayvanlar derhal müsadere olunur.

b) Müsadere olunan hayvanlar hükümet veteriner hekimince muayene edilir. Hayvanlarda hastalık bulunduğu tesbit olunursa, tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir.

c) Müsadere edilen hayvanlarda hastalık belirtisi görülmemişse bütün masrafları sahiplerine ait olmak üzere 21 gün karantinaya alınır. Karantina süresi sonunda hastalık arazi göstermeyen hayvanlar Maliye ve Gümrük Bakanlığının mahalli teşkilatına, satılmak üzere teslim edilir. Hastalık arazi gösterenler öldürülür ve imha edilir.

Bulaşık hayvan hastalığı dolayısıyla kapatılmış hudut kapılarından, konulan yasağa rağmen memlekete hayvan maddeleri sokulduğunda;

a) Hükümet veteriner hekimi durumu bir tutanakla tesbit eder ve müsadere kararı alınmak üzere durum mahalli mahkemeye bildirilir.

b) Mahkeme tarafından müsadere karar verilen hayvan maddeleri hududun kapatılmasına sebep olan hastalığa hassas hayvanlara ait ise, hükümet veteriner hekiminin nezaretinde mahallinde dezenfeksiyona tabi tutulur. Dezenfekte edilen hayvan maddeleri Maliye ve Gümrük Bakanlığının mahalli teşkilatına, satılmak üzere teslim olunur.

c) Müsadere olunan hayvan maddelerinin hastalık amilini taşıdığı veya bulaşık olduğunun ilgili laboratuvar tarafından bildirilmesi halinde bu maddeler yakılarak, derin çukurlara gömülerek veya kimyevi maddelerle hükümet veteriner hekimi nezaretinde imha edilir.

Öldürölme ve imha şartlarının yerine getirilmesi esnasında çevre sağlığının korunması amacıyla ilgili mahalli kuruluşların görüşleri alınır.

Bulaşık hayvan hastalığı dolayısıyla kapatılmış hudut kapılarından yasağa rağmen memlekete mecburi olarak hayvan ve hayvan maddesi sokulması halinde bunlara da yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır.

Girişlerdeki İtlaf ve İmhalarda Belediyelerin ve Köy Muhtarlıklarının Sorumluluğu

Madde 21 - Tespit edilen gümrük kapılarına getirilen veya gümrük kapıları dışında hududun herhangi bir yerinden yurda sokulan hayvanlar ile hayvan maddelerinden imha edilmesine karar verilenler için mahalli belediye ve köy muhtarlıkları yer göstermek mecburiyetindedir. Öldürme ve imha işlemleri hükümet veteriner hekiminin nezaretinde belediye veya köy muhtarlıkları ekiplerince yapılır.

İhracatta Müracaat, Muayene ve Belge Tanzimi

Madde 22 - Ülkemizden yabancı memleketlere ihraç edilecek hayvanların ve hayvan maddelerinin sahipleri bu hayvanların ve hayvan maddelerinin menşelerinde salgın ve bulaşıcı hayvan hastalığı olmadığına dair belediyeden, belediye olmayan yerde köy muhtarlıklarından menşe şahadetnamesi alır ve veteriner sağlık raporu almak üzere hükümet veteriner hekimine müracaat eder.

Hayvan ve hayvan maddesi ihraç edeceklerin hükümet veteriner hekimine müracaatları üzerine hükümet veteriner hekimi hayvan ve hayvan maddelerini muayene yerlerinde muayene eder. Belediye veya köy muhtarlığından alınmış olan menşe şahadetnamesine göre gerekli kontrolü yaptıktan sonra, ihraç edilecek hayvanlar sağlam ise yurtiçi veteriner sağlık raporunu düzenleyerek imza karşılığı hayvan sahibine verir.

Yurtiçi veteriner sağlık raporu ile hudut kapısına, ihraç istasyonu veya iskelesine getirilen hayvanlar veya hayvan maddeleri hükümet veteriner hekimi muayene ve kontrol edilir. Yurtiçi veteriner sağlık raporunda belirtilen hususlara uygun bulunması halinde ihracata ait veteriner sağlık raporu tanzim edilerek ihracına izin verilir.

Veteriner sağlık raporunda belirtilen hususlara, genelge veya talimatlarda belirtilen esaslara uyulmaması veya bir hastalık tespiti halinde, hayvanların ihracına izin verilmeyerek aynı vasıta ile menşesine iade edilir. Menşesine iade edilen hayvanlar hakkında gerekli işlemlerin yapılmasını sağlamak için Bakanlığın ilgili il/ilçe müdürlüğüne bilgi verilir.

İhracatta Kullanılacak Raporlar

Madde 23 - İhracatta kullanılacak veteriner sağlık raporları Bakanlıkça hazırlanır; ilgili kurum ve kuruluşlara dağıtılır. Bu raporlar yurtiçi hayvan hareketlerinde kullanılmaz.

Yabancı Ülkelerde Hastalık Çıkışında İhracat

Madde 24 - Ülkemize hem hudud komşu ülkelerde veya hayvan ve maddeleri yönünden ticari ilişkilerimiz bulunan diğer ülkelerde bulaşık hayvan hastalığı çıktığında; gerek hem hudud ülkelere yapılacak, gerekse bu ülkeler üzerinden transit olarak diğer ülkelere yapılacak hayvan ve maddeleri ihracı Bakanlık talimatı ile düzenlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM : Hastalıkların Çıkışında Haberleşme, Hastalık İhbarı

Köylerde Hastalık İhbarı

Madde 25 - Bir yerde hayvan hastalığı yahut sebebi belli olmayan hayvan ölümleri görülürse bu durumun köylerde hayvan sahipleri, çobanlar, cepler, hayvan bakıcıları tarafından köy muhtarlarına bildirilmesi mecburidir. Köy muhtarı bulunmadığı takdirde jandarma karakoluna haber verilir.

Hayvan hastalığı yahut sebebi belli olmayan hayvan ölümleri ihbarını alan köy muhtarı veya karakol komutanı mülki amire yahut Bakanlık il veya ilçe müdürlüğüne haber vermekle yükümlüdür.

Gezici Sürülerde Hastalık İhbarı

Madde 26 - Hayvan hastalığı yahut sebebi belli olmayan hayvan ölümleri gezici sürülerde görülürse bunların sahipleri, koruyucuları, çobanları, en yakın köy muhtarlarına, bulunmadığı hallerde jandarma karakoluna hastalığı bildirmek zorundadır.

Diğer Hastalık İhbarı

Madde 27 - Hayvan hastalığı yahut sebebi belli olmayan hayvan ölümleri işletmelerde veya çiftliklerde görülürse bu durumun çobanlar yahut hayvan bakıcıları tarafından işletme veya çiftlik sahibine, çiftlik kahyalarına bildirilmesi mecburidir.

Hayvan hastalığı yahut sebebi belli olmayan hayvan ölümleri haberini alan çiftlik-işletme sahibi veya çiftlik kahyası en yakın muhtara, jandarma karakoluna, belediye başkanına, mahallin mülki amirine veya Bakanlık il veya ilçe müdürlüğüne yazılı veya sözlü olarak bildirmekle yükümlüdür.

Şehir ve Kasabalarda Hastalık İhbarı

Madde 28 - Hayvan hastalığı yahut sebebi belli olmayan hayvan ölümleri şehir ve kasabalarda görülürse, hayvan sahipleri, koruyucuları, bakıcıları veya çobanları bu durumu mahallin mülki amirine, belediye başkanına, jandarma karakoluna, polise veya Bakanlık il ve ilçe müdürlüğüne yazılı veya sözlü olarak bildirmekle yükümlüdür.

Gemilerde Hastalık İhbarı

Madde 29 - Hayvan hastalığı veya sebebi belli olmayan hayvan ölümleri gemilerde görülürse hayvan sahipleri, koruyucuları, çobanları, hayvan bakıcıları durumu kaptana bildirmek zorundadırlar. İhbarı alan kaptan gümrük idaresine bildirmek mecburiyetindedir. Gümrük idaresi de bu durumu mahallin en büyük mülki amirine bildirmekle yükümlüdür.

Trenlerde Hastalık İhbarı

Madde 30 - Hayvan hastalığı veya sebebi belli olmayan hayvan ölümleri trenlerde görülürse hayvan sahipleri, koruyucuları, çobanları, hayvan bakıcıları durumu istasyon idaresine

bildirmek ve ihbarı alan istasyon idaresi mahallin en büyük mülki amirine haber vermekle yükümlüdür.

Gümrüklerde Hastalık İhbarı

Madde 31 - Hayvan hastalığı veya sebebi belli olmayan hayvan ölümleri sınırlarda yahut gümrüklerde görülürse gümrük idaresi mahallin en büyük mülki amirine derhal haber vermekle yükümlüdür.

Serbest Veteriner Hekim ve Veteriner Sağlık Teknisyenlerinin İhbar Yükümlülüğü

Madde 32 - Serbest veteriner hekim veya serbest veteriner sağlık teknisyenleri bir yerde hayvan hastalığı yahut sebebi belli olmayan hayvan ölümleri gördüğünde en yakın köy muhtarına, jandarma karakoluna, polis veya belediye zabıtasına, mahallin mülki amirine veya Bakanlık il veya ilçe müdürlüğüne bildirmekle yükümlüdür.

Hastalık Çıkan Bölgelere Yakın Çevrede İhbar Şekli

Madde 33 - Hayvan hastalığının yaygın olarak hüküm sürdüğü bölgelere yakın yerlerde bir hayvanın hastalanması veya ölmesi halinde dahi hayvan sahibi, hayvan bekçisi, koruyucusu, çobanı veya cepler en yakın muhtara yahut jandarma karakoluna haber vermekle yükümlüdürler. İhbarı alanlar derhal mahallin en büyük mülki amirine haber vermek zorundadır.

Hastalığı Haber Alanların Sorumluluğu

Madde 34 - Bir yerde hastalık yahut sebebi belli olmayan hayvan ölümleri olduğu ihbarını alan 3285 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinde yazılı görevliler en seri vasıta ile mahallin mülki amirine veya Bakanlık il/ilçe müdürlüğüne yazılı veya sözlü olarak haber vermekle yükümlüdürler.

Silahlı Kuvvetlere Ait Hayvanlardaki Hastalık Çıkışında Yapılacak İşlemler

Madde 35 - Silahlı Kuvvetlere ait hayvanlarda çıkan hastalığın adı, çıkış zamanı, hasta ve ölen hayvan sayısı, nereden bulaştığı, sirayete maruz hayvan sayıları, hastalığın söndürülmesi için alınan tedbirler mülki makamlara bildirilir.

Silahlı Kuvvetlere ait hayvanlarda çıkan hastalıkların mücadelesi ve hastalığın söndürülmesi 3285 sayılı Kanun ve bu Yönetmelikte gösterilen esaslara göre Silahlı Kuvvetlerce yapılır.

Silahlı Kuvvetlere ait hayvanlarda çıkan hastalığın söndürülmesi için ilgili komutanlıkça mülki makamlardan yardım istendiği takdirde mevcut imkanlara göre aşı, serum, biyolojik madde yardımı yapılır; veteriner hekim ve diğer ilgili personel görevlendirilir.

Veteriner Hekim Gelineye Kadar Yapılacak İşlemler

Veteriner Hekim Gelineye Kadar Yapılacak İşlemler

Madde 36 - Bir yerde salgın hayvan hastalığının çıktığı ihbar edildiğinde, bu haberi alan makamlar illerde Bakanlık il müdürlüğüne, ilçelerde ilçe müdürlüğüne derhal bildirir.

Hükümet veteriner hekimi hastalık çıkan yere gelinceye kadar o yerdeki idari makamlar, belediye yahut köy ihtiyar heyeti ölen hayvanları veteriner hekimin muayenesi için muhafaza altına alır. Hasta hayvanları ayrı bir yerde, sağlam hayvanları başka bir yerde bulundurur. Hasta hayvanların bulunduğu yere giriş ve çıkışları önler. Hastaların temas ettiği ve hastalara ait her çeşit eşya, hayvan yemi ve hayvan maddelerinin dışarıya çıkarılmasını yasaklar. Hasta hayvanların bakımı için bir kişi görevlendirilir. Görevli kişinin dışında tecrit mahalline hiç kimsenin girmesine izin verilmez.

Tecrit Edilen Hayvanların Bakımı

Madde 37 - Mahalli idari makamlar, belediye ve köy ihtiyar heyetleri tarafından tecrit edilen hayvanların suları ve yiyecekleri o mahalde bulunan ve temas ettirilmeyen kaplarla verilir. Hastalıklı yerden hayvan çıkarılmaz; buraya başka yerden hayvan sokulmaz.

Ölen Hayvanlara Yapılacak İşlem

Madde 38 - Hastalık çıkan yere hükümet veteriner hekimi gelinceye kadar ölen hayvanlar muayene için muhafaza altına alınır. Ölen hayvanın kokuşması halinde, bu hayvanların derileri yüzülmeden ve uygun bir şekilde nakledilerek hayvanların uğrağı olmayan, akarsulardan uzak, yeraltı sularını kirletmeyecek şekilde en az iki metre derinliğindeki çukurlara kireçlenerek gömülmeleri veya yakılmaları mahalli idari makamlar tarafından temin olunur.

Hükümet Veteriner Hekiminin Hastalık Yerine Gitmesi

Madde 39 - Bir yerde salgın hayvan hastalığı çıktığını haber alan hükümet veteriner hekimi en seri vasıta ile en geç 24 saat içinde hastalık yerine gider. İl yahut ilçe müdürü gerekli vasıtayı temin etmekle yükümlüdür. Hastalık yerine gidilmesi için il veya ilçe müdürlüğünün imkanlarının yeterli olmadığı durumlarda mülki ve mahalli idare ve zabıta makamları gereken her türlü kolaylığı ve yardımı göstermeye mecburdur. Gerektiğinde mülki idare amiri Silahlı Kuvvetlerin yardımını ister.

Kordon ve Karantinada Mülki Amirin Sorumluluğu

Madde 40 - Hayvan Sağlığı Zabıtası Komisyonu kararına göre hastalık bölgesine konulan kordonun ve karantinanın yürütülmesi ve korunması köylerde bekçi ve korucular ile mahalli jandarma karakolu tarafından yapılır. İl ve ilçelerde polis ve belediye zabıtası marifetiyle yerine getirilir. Mülki amir gerekli bütün tedbirleri almakla yükümlüdür.

Kordon ve karantinanın mahalli zabıta kuvvetleri ile korunması mümkün olmayan hallerde en büyük mülki idare amiri Silahlı Kuvvetlerden takviye talep eder.

Hastalık Yerinin İlanı

Madde 41 - Hastalıklı hayvanlar ile bulaşmadan şüpheli hayvanların, bunların maddelerinin ve bulaşmaya vasıta olacak eşyanın kordon altından veya tecrit edildikleri yerden çıkarılmalarını önlemek için hastalık sahası tespit edilerek mahalli vasıtalarla ilan olunur.

İlan olunan hastalık sahasının hududlarını belirlemek için giriş-çıkış yerlerine hayvan hastalığının işareti olarak hastalığın adı yazılı levhalar dikilir.

Kordon ve Tecrit Mahallerindeki Giriş-Çıkış Yasağı

Madde 42 - Kordon ve tecrit mahallerinde giriş-çıkış yasağı olan haller şunlardır :

- a) Kordon altından veya tecrit yerlerinden hastalıklı, hastalıktan veya bulaşmadan şüpheli hayvanlar ile bunların maddelerinin ve bulaşmaya vasıta olabilecek eşya ve yemlerin çıkarılmasına müsaade olunmaz.
- b) Kordon altındaki yer ile tecrit mahallerine, çıkan hastalığa hassas hayvanların girişine izin verilmez.
- c) Kordon altında bulunan yerdeki mezbaha ve kombinaya kesilmek üzere getirilen hayvanların girişine izin verilir. Kesilmeyen hayvanların kordon dışına çıkışına müsaade edilmez.
- d) Kordon altındaki sahadan veya tecrit yerinden izinsiz hayvan çıkarıldığında hayvanlara el konularak karantina ve bakımı sahiplerine ait olmak üzere 21 gün süre ile karantinaya alınır. Karantina sonunda sağlam oldukları anlaşılanlar masrafı sahibine ait olmak üzere temizlik ve dezenfeksiyona tabi tutulduktan sonra sahibine teslim edilir. Hasta hayvanlar hakkında bu Yönetmeliğin İkinci Kısmının İkinci Bölümünde yer alan hükümlere göre işlem yapılır. Bulaşmadan şüpheli etinden istifade edilmesinde mahzur bulunmayan hayvanlar, kesilmek ve tüm masrafları sahibine ait olmak üzere, en yakın mezbahaya sevk edilir. İzinsiz hayvan çıkarıcılarla sahipleri hakkında 3285 sayılı Kanununun 46 ncı maddesine göre işlem yapılmak üzere mahalli mahkemeye sevk edilir.

Kordon altından veya tecrit edildikleri yerden kesilmek üzere hayvanların çıkarılması gerektiği hallerde hastalığı takiple görevli hükümet veteriner hekimine müracaat edilir. Hükümet veteriner hekimi durumu bir raporla tespit eder. Rapor ilgili hayvan sağlık zabıtası komisyonu tarafından incelenir. Uygun görülürse nakil kararı verilir.

Nakline karar verilen hayvanlar kordon altından veya tecrit edildikleri yerden kapalı ve dışarı ile teması olmayan vasıtalara yüklenir. Hayvanlar kesim yerine varıncaya kadar buldukları vasıttan indirilmez. Yem artıkları, eşyaları ve gübrelere bir yerde toplanarak imha edilir. Kullanılabilir durumdaki eşyalar dezenfekte edilerek sahiplerine verilir. Hayvanların kesildikten sonra derileri dezenfeksiyona tabi tutulur. İmhası gerekli organlar imha edilir. Kesim yapılan yer dezenfekte edilip yıkandıktan sonra başka hayvanların kesimine müsaade edilir.

Hayvanların naklinde kullanılan vasıtalar hükümet veteriner hekimi nezaretinde dezenfekte edilir. Dezenfeksiyonu yapılmayan vasıtaların hareketine izin verilmez.

Kordon altından veya tecrit yerinden kesilmek üzere mezbahaya veyahut diğer kesim yerlerine nakledilecek hayvanlar şap hastalığına yakalanmış ise nakil vasıtalarının kapalı ve hastaların akıntılarını sızdırmayacak yapıda olması zorunludur. Kesilen hastalıklı hayvanların başları, memeleri ve ayakları derhal imha edilir. Derileri dezenfeksiyona tabi tutulur.

(Ek fıkra: 05/06/1995 - 95/6966 K.) Diğer işlemler, bu Yönetmeliğin ikinci kısmının ikinci bölümünde yer alan hükümlere göre yapılır.

Biyolojik Madde Uygulamaları

Madde 43 - Hayvan hastalıklarının teşhisi maksadı ile biyolojik madde kullanılması gereken durumlarda uygulamalar kamu kuruluşlarında görevli veteriner hekimler ile bu Yönetmelik çerçevesinde görevlendirilen serbest veteriner hekimler tarafından yapılır. Uygulama sonuçları tatbikatı yapan veteriner hekim tarafından bir raporla Bakanlık il veya ilçe müdürlüğüne bildirilir. İhbarı ve takibi mecburi bir hastalık teşhis olduğunda bu Yönetmeliğe göre işlem yapılır.

Aşı ve İlaç Uygulamaları

Madde 44 - 08/05/1986 tarihli ve 3285 sayılı Kanununun 4 üncü maddesine göre tespit ve ilan edilen hastalıklardan birinin çıkışında hastalıkla mücadele, tedavi ve koruma amacı ile aşı, serum ve ilaç uygulaması hükümet veteriner hekimi veya sorumluluğundaki veteriner sağlık teknisyeni tarafından yapılır. Hastalık tehlikesi görülen yerlerde veya evvelki yıllarda hastalık çıkmış mahallerde koruyucu aşılama ve ilaçlamalar Bakanlığın vereceği program ve emirlere göre hükümet veteriner hekimleri, serbest veteriner hekimler veya bunların sorumluluğunda veteriner sağlık teknisyenleri tarafından yapılır. Bakanlıkça verilen programı uygulamayan serbest veteriner hekim ve veteriner sağlık teknisyenleri hakkında 3285 sayılı Kanununun 49 uncu maddesi hükümleri uygulanır.

Serbest Veteriner Hekimlerce Yapılacak Koruyucu Aşılama ve İlaçlamalar

Madde 45 - Serbest veteriner hekimler koruyucu aşılama ve ilaçlama yapacakları yerleri her yıl Aralık ayı başında bir programa bağlayarak Bakanlık il ve ilçe müdürlüğüne bildirirler. Bakanlık programı dışındaki yerler için gerekli aşılama bedeli ilgili laboratuvarların hesabına yatırılmak üzere aşılama ya doğrudan üretim merkezinden verilir veya serbest veteriner hekimin adresi belirtilerek ilin bağlı bulunduğu aşı stok merkezine gönderilir. Aşı üretim veya stok merkezi serbest veteriner hekime verilen/gönderilen aşının nev'ini ve miktarını bir yazı ile il/ilçe müdürlüğüne bildirir. Lüzumu halinde belirlenen program dışında da ek aşı talep edilebilir. Serbest veteriner hekimler yaptıkları aşılama türünü, yerini, tarihini, hayvan nev'i ve sayılarını her ayın ilk haftasında il/ilçe müdürlüklerine bildirmekle yükümlüdür.

Serbest Veteriner Hekimlerin Aşı Kullanımında Uyacakları Kurallar ve Denetim

Madde 46 - Serbest veteriner hekimler almış oldukları aşılama usulüne uygun olarak nakletmek, muhafaza için işyerlerinde soğutucu bulundurmaya ve prospektüsünde yazılı şekilde saklamak ve uygulamak zorundadır. Bu hususlar Bakanlık il müdürlüğüne denetlenir ve sonucuna göre gerekli işlem yapılır.

Aşılama ve İlaçlamalarda Hayvan Sahiplerinin Yükümlülüğü

Madde 47 - Hayvan hastalıkları ile mücadele, tedavi veya koruyucu amaçla hükümet veteriner hekiminin yahut onun görevlendireceği veteriner sağlık teknisyeninin yapacağı aşı, serum ve ilaç uygulamalarını hayvan sahipleri yaptırmaya mecburdur. Hayvan sahipleri bu maksatla lüzumlu araç ve gereçleri temin eder ve hükümet veteriner hekiminin alınmasını istediği tedbirleri yerine getirir.

Aşı, serum ve ilaç uygulamaları hükümet veteriner hekiminin tesbit edeceği yerde veya ayrı ayrı yerlerde yapılır.

Aşılama ve İlaçlama Ücreti

Madde 48 - Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanununun 4 üncü maddesine göre tesbit edilen hastalıklarla diğer hayvan hastalıklarına karşı yıllık programlara göre hastalıklarla mücadele, tedavi veya koruyucu olarak hükümet veteriner hekimi veya sorumluluğundaki veteriner sağlık teknisyeni tarafından hayvanlara uygulanan aşı, serum ve ilaç tatbikatı için hayvan başına sahiplerince Bakanlıkça tesbit edilmiş olan ücret ödenir. Tesbit edilen tatbikat ücretinin dışında hayvan sahiplerinden ayrıca aşı, serum ve ilacın bedeli alınmaz.

Aşı, serum ve ilaç tatbikatı sonucu hayvan sahiplerinden alınan ücret için, Bakanlıkça düzenlenmiş ve sadece aşı, serum veya ilaç uygulandığını belirtir belge niteliğini taşıyan bir makbuz, tatbikatı yapan tarafından hayvan sahibine verilir.

Bakanlık emri veya programına göre hastalıklarla mücadele, tedavi ve koruyucu maksatla veya hayvan sahibinin isteği üzerine yapılan aşı, serum ve ilaç uygulama ücreti uygulamayı yapana aittir.

Program Dışı Koruyucu Aşılamalar

Madde 49 - Bakanlık emri veya programı dışında koruyucu maksatla aşı yaptırmak için Bakanlık il veya ilçe müdürlüklerine müracaat edilebilir. Gerek hayvan sahibi tarafından bizzat, gerekse hükümet veteriner hekimi tarafından bedeli karşılığında aşı üretim yahut stok merkezlerinden gerekli aşı temin edilerek nakil vasıtası hayvan sahibine ait olmak üzere aşı uygulanır. Aşılama ücreti makbuz karşılığı alınır.

Hayvanların İmhası

Madde 50 - Hastalık çıkan yerdeki hasta ve hastalarla temasta bulunan hayvanların öldürülme ve imha işi il ve ilçelerde belediye temizlik ekipleri, köylerde muhtarın nezaretinde köy bekçi ve korucuları veya bu işin için muhtarlıkça görevlendirilen kişiler tarafından yapılır. Bu husus hayvan sağlık zabıtası komisyonu kararında belirtilir.

Öldürülen hayvanlar gömülür, yakılır veya kimyevi maddelerle imha edilir. Öldürme ve imha işlemlerine dair tanzim edilen tutanak Bakanlık il veya ilçe müdürlüğüne verilir.

Gömülme Yeri

Madde 51 - Hastalık çıkan yerlerde hastalıktan ölen, öldürülen ve imha edilecek hayvanlar için belediye ve köy ihtiyar heyeti su, yol ve meskenlerden uzak gömülme yerleri tespit etmekle yükümlüdürler.

Temizlik ve Dezenfeksiyon

Madde 52 - Hastalık çıkan yerlerde bulaşmaya vasıta olabilecek eşya ve maddelerden temizlenmesi ve dezenfekte edilmesi mümkün olanlar temizlenir ve dezenfekte edilir. Mümkün olmayanlar yakılarak imha edilir. Eşya ve maddelerin temizlik işi sahipleri

tarafından hükümet veteriner hekiminin gözetiminde yapılır. Temizlenen eşya ve maddeler Bakanlık il veya ilçe müdürlüklerince temin olunan ilaçlarla dezenfekte edilir. Dezenfeksiyona hükümet veteriner hekimi nezaret eder.

Tecrit Yeri

Madde 53 - Hastalık çıkan yerlerde hasta ve hastalıktan şüpheli hayvanları tecrit etmek için köy ihtiyar heyeti veya belediyeler hasta ve hastalıktan şüpheli hayvanların diğer hayvanlarla temas etmeyecekleri ahır, ağıl gibi kapalı veya etrafı çeşitli şekilde ihata edilmiş açık tecrit yeri göstermekle yükümlüdür. Buraya konulan hayvanlar hakkında hükümet veteriner hekimi tarafından karar verilmeye kadar, iâşe masrafları hayvan sahipleri tarafından temin edilir.

Tecrit Yerine Giriş - Çıkışlar

Madde 54 - Hasta ve hastalıktan şüpheli hayvanların bulunduğu yere hükümet veteriner hekimi ve bakıcı dışında kimse giremez. Hükümet veteriner hekimi giriş ve çıkış için fenni tedbirleri almakla yükümlüdür.

Dezenfeksiyon Uygulama Talimatı

Madde 55 - 08/05/1986 tarihli ve 3285 sayılı Kanuna göre tespit edilen hastalıkların veya ihbarı mecburi olmayan hastalıkların çıkışında, hastalığın sönmesini temin için yapılacak temizleme ve dezenfeksiyonda hayvanların, derilerin, hayvan bacaklarının, hastaların temas ettiği maddelerin nasıl temizlenip dezenfekte edileceği; hastalık çıkan mahaldeki çayır ve meralar, su ve yalıklarda yapılacak işlemler; hangi dezenfektanın nerede ve nasıl kullanılacağı ve dezenfeksiyonlarda dikkat edilecek hususlar ile gerek yurt içi hayvan nakillerinde, gerekse hudut kapılarından ihraç edilen hayvan ve maddeleri ihracatında kullanılan nakil vasıtalarının temizlik ve dezenfeksiyonu ve bunlara verilecek belgelerle ilgili hususlar bu Yönetmeliğe göre çıkarılacak Bakanlık talimatı ile belirlenir.

Kordon Altında Hareket

Madde 56 - Kordon altına alınmış bulunan yerlerden, hastalığa tutulabilecek, hastalık amili taşıyabilecek veya bulaştırabilecek hayvanlarla bunların her türlü maddelerinin toplatılması, park, pazar ve sergilere gönderilmesi yasaktır.

Kordon bölgesinden hastalığa tutulabilecek hayvanlara ait maddelerin dışında kalan ve hükümet veteriner hekiminin gerekli gördüğü tedbirler alındıktan sonra çıkarılmasına izin verdiği maddeler çıkarılabilir.

İzinsiz çıkarılan hayvan maddelerine bir tutanağa istinaden el konularak, gerekli laboratuvar muayene sonuçlarına göre işleme tabi tutulur. Hastalıklı ve bulaşmadan şüpheliler imha olunur; salimler serbest bırakılarak, çıkarılanlarla sahipleri, haklarında 3285 sayılı Kanunun 46 ncı maddesine göre işlem yapılmak üzere mahalli mahkemeye sevk edilir.

Kordon Sahasındaki Sürülerin Hareket ve Bakımı

Madde 57 - Kordon altında bulunan yerlerde, hastalığa hassas olan sürülerin bir biriyle temas etmesine izin verilmez. Bu sürülerin kordon mıntıkası dışına çıkarılması yasaktır. Hükümet veteriner hekimi hastalık tamamen söndükten sonra kordonun kaldırılmasını takiben sürülerin

hareketine müsaade eder. Kordon altındaki yerlerdeki sürülerin bakım ve iâşe masrafları sahipleri tarafından karşılanır.

Kordon Sahasındaki Toplu Barınaklarda Hareket

Madde 58 - Kordon sahası içinde bulunan park, pazar, panayır, sergi ve han gibi hayvanların toplu bulunduğu yerler ve yollar, çıkan hayvan hastalığına hassas olan hayvanlara kapatılır. Buralarda bulunan istasyon ve iskelelerden hastalığa hassas bulunan hayvanların çıkmasına izin verilmez. Kesilmek üzere hükümet veteriner hekiminin izin vermesi halinde istasyon ve iskeleden hayvan girişine izin verilir. Bulaşmaya sebep olabilecek ot, saman ve benzeri hayvan yemlerinin kordon sahasından dışarı çıkarılması yasaktır. Çıkarılanlara el konularak imha edilir.

Bölgesel Salgın Hastalıklarda Giriş ve Çıkış Yasağı

Madde 59 - Bir bölgede hastalık salgın bir hal aldığı zaman hayvan sağlık zabıtası komisyonu kararı ile bölgedeki iskele, istasyon ve hava alanları, genel geçiş yolları, hayvan park, pazar ve panayırları hastalığın söndürülmesine kadar kısmen veya tamamen aynı hastalığa hassas hayvanlara kapatılır. Kesilmek üzere mezbaha ve diğer kesim yerlerine nakledilecek hayvanların bölgeye girmesine izin verilir.

Kordonun Kaldırılması

Madde 60 - Kordon altına alınan yerlerdeki hayvanların sağlık durumları hükümet veteriner hekimleri tarafından kontrol edilir. Hastalığın söndüğü ve bulaşma tehlikesinin yok olduğu anlaşıldığında hükümet veteriner hekimi kordonun kaldırılmasını hayvan sağlık zabıtası komisyonuna bir raporla teklif eder. Hayvan sağlığı zabıtası komisyonu bu rapora göre Yönetmelikte gösterilen her hastalık nev'ine ait kordon müddeti sonunda kordonun kaldırılmasına karar verir. Hükümet veteriner hekimi hastalıklı yerde gerekli temizlik ve dezenfeksiyonu yaptırır. Kordonun kaldırıldığı Bakanlığa ve diğer illere bildirilir. Hastalığı takiple görevli hükümet veteriner hekiminin düzenlediği hastalık sönüş raporu Bakanlığa gönderilir. Hastalık sönüş raporunun düzenleme şekli talimatında belirlenir.

BEŞİNCİ BÖLÜM : Koruma ve Tedavi Tedbirleri, Yurtiçinde Hayvan ve Hayvan Maddelerinin Nakil ve Ticareti

Koruyucu ve Tedavi Edici Maddelerin İmalî ve Kontrolü

Madde 61 - Hayvan hastalıklarına karşı kullanılan ilaç, aşı, serum ve biyolojik maddeleri imal edecek gerçek ve tüzel kişiler Bakanlığa dilekçe ile müracaat eder. Bakanlık uzmanlar heyetinin vereceği rapora göre gerçek ve tüzel kişilere enstitü, laboratuvar veya tesislerinde imalat izni verir.

İmalat yapan gerçek ve tüzel kişiler bunları satışa vermeden önce Bakanlığın göstereceği yerde, gerekli kontrolleri yaptırarak uygunluk raporu alırlar. Uygunluk raporu almış olan gerçek ve tüzel kişilere Bakanlıkça ruhsatnamesi verilir.

İlaç, Aşı, Serum ve Biyolojik Maddelerin İllerde Kontrolü

Madde 62 - Hayvan hastalıklarına karşı kullanılan, imal veya ithal olunan ilaç, aşı, serum, biyolojik ve kimyasal maddelerin ve veteriner müstahsarların uygunluk raporlarındaki şartları taşıyıp taşımadıkları Bakanlık il müdürlükleri tarafından kontrol edilir. Alınan numuneler Bakanlık enstitü ve laboratuvarlarında tetkik olunur. Yararlı olmadıkları, istenilen şartlarda hazırlanmadıkları ve satış ruhsatnamesindeki esaslara uymadan satıldıkları tespit edilenlere o yerin mülki amirince el konur. Aynı seri numaraların kullanılması ve satışları yasak edilir. İmal veya ithal edenler Cumhuriyet Savcılığına bildirilir. Suçlu bulunan imalatçının ruhsatı iptal edilir. Bunlara aynı isim altında tekrar ruhsat verilmez.

Zati İhtiyaç Kabul Edilen Hayvan Maddeleri

Madde 63 - Zati ihtiyaca mahsus veya mahalli pazarlara götürülen hayvan maddeleri için menşe şahadetnamesi veya veteriner sağlık raporu aranmaz. Alım - satıma konu olmamak kaydıyla hayvan maddelerinden 50 kg. et, üç adet küçükbaş, bir adet büyükbaş hayvan derisi, 50 kg. yapağı, 10 kg. tiftik ile 10 kilograma kadar diğer hayvan maddeleri zati ihtiyaç olarak kabul edilir.

Hayvanlar İçin Menşe Şahadetnamesi ve Sağlık Raporu Aranması

Madde 64 - Mahalli pazarlara sahipleri veya satıcıları tarafından getirilen hayvanlar için çıktıkları yerin muhtarlığı veya belediyesinden menşe şahadetnamesi alınır. Mahalli pazarlarda satışı yapılan ve başka il veya ilçelere nakledilecek hayvanlar için, varsa o yerdeki hükümet veteriner hekimi, yoksa en yakın il veya ilçe hükümet veteriner hekimi menşe şahadetnamesinde yazılı hayvanları muayene ederek veteriner sağlık raporu düzenler. Mahalli pazarlara köyden getirilen kanatlı hayvanlar için menşe şahadetnamesi aranmaz.

Bazı Hayvan Maddeleri Naklinde Belge Aranmaması

Madde 65 - Hastalık sebebi ile hayvan sağlık zabıtası komisyonlarınca alınan kararlar dışında, köylerden pazarlara getirilen süt, yumurta, bal ve gübre için menşe şahadetnamesi aranmaz, bu maddeler için veteriner sağlık raporu düzenlenmez.

Yurt İçinde Etlerin Nakli

Madde 66 - Yurtiçinde küçükbaş hayvan ve kanatlı etleri bütün gövde halinde veya ortadan ikiye ayrılmış olarak nakledilir. Kesimin yapıldığı belediye veteriner hekimince düzenlenen menşe şahadetnamesi hükümet veteriner hekimince veteriner sağlık raporuna çevrilir. Küçükbaş hayvan etleri Bakanlıkça verilen numarayı taşıyan damga ile mühürlenir. Hükümet veteriner hekiminin raporu bulunan ve damgalanmış olan etlerin gittikleri ve satıldıkları yerlerdeki kontrolü belediyelere aittir.

Büyükbaş hayvan gövdeleri en çok dört parçaya ayrılıp nakledilir. Her parça ayrı ayrı mühürlenir.

Resmi ve özel kombina ve mezbahalardan tam teşekküllü, parçalama tesisleri bulunan ve devamlı veteriner hekim nezaretinde parçalama yaparak özel ambalajlanan etler hariç küçük ve büyükbaş hayvanların etlerinin küçük parçalar veya kıyma halinde nakline izin verilmez.

Hükümet veteriner hekimi nakledilecek etleri vasıtalara yüklemeye önce muayene ve mühürlerini kontrol eder. Mühürlenmemiş etlerin nakline izin verilmez. Parça et naklinde,

etlerin veteriner hekim nezaretinde parçalandığına dair ilgili veteriner hekim tarafından tanzim edilip imzalanmış bir veteriner raporu aranır. Mezbaha, kombina veya kesim yeri idarecileri hükümet veteriner hekimine görevini yaparken her türlü yardımı ve kolaylığı göstermek zorundadır.

Özel mezbaha, kombina ve kesim yerlerinden il veya ilçelere nakledilecek etler sorumlu veteriner hekim tarafından Bakanlıkça verilmiş numarayı taşıyan damga ile mühürlenir. Müessesenin sorumlu veteriner hekimi tarafından tanzim edilen ve etlerin sağlıklı hayvanlardan istihsal edildiğini belgeleyen rapor, o yerdeki il veya ilçe hükümet veteriner hekimi tarafından gerekli kontroller yapıldıktan sonra veteriner sağlık raporuna çevrilir. Etlerin nakledildikleri ve satıldıkları yerlerdeki kontrolü belediyece yapılır. Bakanlıkça verilmiş numarayı taşıyan damga ile mühürlenmiş etler nakledildikleri yerin mezbahasında ikinci defa mühürlenmez. Buralarda işlenmiş et ve ürünlerinin naklinde menşe şahadetnamesi ve veteriner sağlık raporu istenmez. Salgın ve bulaşıcı hayvan hastalığı çıktığında hayvan sağlık zabıtası komisyonunca alınacak kararlar uygulanır.

Hayvan Maddelerinin Nakli

Madde 67 - Bağırsak, sakatat, kan ve kemik nakli belediyeden alınan menşe şahadetnamesinin Bakanlık il veya ilçe müdürlüğünde görevli hükümet veteriner hekimince veteriner sağlık raporuna çevrilmesiyle yapılır. Tırnak nakli belediye veya muhtarlıkça verilen menşe şahadetnamesi ile yapılır.

Deri, yün, yapağı ve tiftik nakli muhtarlık veya belediyeden alınan menşe şahadetnamesinin Bakanlık il veya ilçe müdürlüğünde görevli hükümet veteriner hekimince veteriner sağlık raporuna çevrilmesiyle yapılır.

Yurt İçinde Hayvanların Nakli

Madde 68 - İl veya ilçelerden başka il veya ilçelere hayvan naklinde sahiplerince belediyeden veya köy muhtarlığından menşe şahadetnamesi alınır. Tespit edilmiş muayene yerinde hayvanlar hükümet veteriner hekimince muayene ve kontrol edilir. Muayene yeri dışındaki hayvanların muayenesi sahiplerince temin olunacak vasıta ile mahalline gidilerek yapılır. Sağlıklı bulunanlar Bakanlıkça verilen talimata göre işaretlenir. Belediyece verilen menşe şahadetnamesi hükümet veteriner hekimi tarafından veteriner sağlık raporuna çevrilir.

Nakillerde Sağlık Raporu Mecburiyeti

Madde 69 - Hayvan ve hayvan maddelerinin nakli için hükümet veteriner hekimince düzenlenmiş veteriner sağlık raporunun nakliyat sırasında bulundurulması zorunludur. Menşe şahadetnamesini mahallindeki Bakanlık il veya ilçe müdürlüklerinde veteriner sağlık raporuna çevirmeyenlerin hareketine izin verilmez.

Belgesiz Nakillerde Yapılacak İşlemler

Madde 70 - Ticari maksatla hayvan ve hayvan maddelerinin menşe şahadetnamesiz ve veteriner sağlık raporsuz nakledildiğinin tespiti halinde, hayvanlar ve hayvan maddeleri zabıtaca alıkonulur. Mahallinde bulunan hükümet veteriner hekimi hayvanları müşahadeye alır. Hayvanların menşelerinin tespiti halinde Bakanlık il veya ilçe müdürlüğü ile irtibat kurularak hastalık durumu araştırılır. Menşesinde hastalık bulunmadığı anlaşılırsa hayvan

sahipleri hakkında Kanunda yazılı cezai işlem yapılmakla beraber veteriner sağlık raporu verilerek hayvanlar serbest bırakılır. Hayvan maddelerinin menşesinde hastalık bulunmadığı tespit edilirse veteriner sağlık raporu düzenlenerek serbest bırakılır. Sahipleri veya nakliyecileri savcılığa bildirilir.

Hayvanların menşenin tespit edilmediği hallerde bütün masrafları sahiplerine ait olmak üzere 21 gün müşahadeye tabi tutulur. Müşahade sonunda hastaliksız olduğu anlaşılan hayvanlar veteriner sağlık raporu verilerek serbest bırakılır. Sahipleri ve nakliyecileri hakkında Kanunda yazılı cezai işlem uygulanır. Hayvan maddeleri masrafları sahiplerine ait olarak hükümet veteriner hekimi nezaretinde dezenfekte edilir. Kanunda yazılı cezai işlemler yapılır ve veteriner sağlık raporu verilerek serbest bırakılır. Dezenfeksiyon yapılması mümkün olmayan hayvan maddeleri usulüne göre gömülür, yakılır veya kimyasal maddelerle imha edilir.

Menşe şahadetnamesiz ve veteriner sağlık raporsuz sevk edildikleri görevlilerce tespit edilen hayvanların hükümet veteriner hekimince muayenesi sonunda salgın ve bulaşıcı hastalığa tutuldukları anlaşılırsa derhal buldukları mahalde karantinaya alınır. Hastalığın nev'ine göre bu Yönetmelikte belirtilen işlemler yapılır. Bakanlığın, hayvanların menşesindeki il veya ilçe müdürlüğüne durum bildirilir. Hayvanların buldukları yer hastalıklı bölge ilan edilir ve kordon konulur. Kordon müddeti sonunda sağlıklı olanlara veteriner sağlık raporu verilerek serbest bırakılır. Sahipleri ve nakliyecileri hakkında Kanundaki cezai işlem uygulanır. Hastalıklı hayvan maddeleri tazminatsız olarak imha edilir.

Resmi Kombinalardan Nakil

Madde 71 - Veteriner hekim çalıştıran ve Bakanlığın numaralı damgasına sahip olan resmi kombinalardaki kesilen hayvanların mühürlü et ve sakatatı kuruma ait vasıtalarla il veya ilçedeki satış yerlerine nakledilirken veteriner sağlık raporu istenmez.

Belgelerin Geçerlilik Süresi

Madde 72 - Veteriner sağlık raporları ve menşe şahadetnamelerinin geçerlilik süresi tanzim tarihinden itibaren 21 gündür.

Menşe Şahadetnamesinin Düzenlenmesi

Madde 73 - Muhtarlık veya belediyelerce verilecek menşe şahadetnamesinde hayvan ve hayvan maddesini sevk edenin adı, soyadı, açık adresi, hayvan veya hayvan maddesinin nev'i, cinsi, miktarı, götürülecek yerin adı ve varsa adresi, köy veya belediye hudutları içerisinde bir aydan beri hayvan hastalığı bulunmadığı ve tanzim edenin adı soyadı, unvanı ve tarihi yazılır; resmi mühürle mühürlenip imza edilir.

Veteriner Sağlık Raporunun Düzenlenmesi

Madde 74 - Hayvan ve hayvan maddeleri sevkiyatında veteriner sağlık raporu hükümet veteriner hekimi tarafından düzenlenir. Veteriner sağlık raporları Bakanlıkça cilt ve seri numaralı olarak bastırılıp soğuk damga yaptırılarak dağıtılır. Bakanlık il müdürlükleri gönderilen rapor ciltlerini muhafaza altında bulundurur; ilçelere ve şube müdürlüğüne verdikleri raporların cilt ve seri numaralarını özel bir deftere yazar. Bakanlık il/ilçe müdürlüğü hayvan ve hayvan maddelerinin sevkiyatında muayene işi ile görevlendirdikleri hükümet veteriner hekimlerine cilt ve seri numarası kayıtlı bir cilt raporu kullanır. İşlemden

bulunan cilt bitmeden yeni bir ciltten rapor verilmez. Bitmiş veteriner sağlık raporlarının dip koçanları Bakanlık il ve ilçe müdürlüklerince geri alınır ve saklanır.

Veteriner sağlık raporları biri dairesinde bırakılan dip koçan, diğeri sahibine/ihracatçıya verilen rapor olarak düzenlenir. Her ikisinde de hayvan ve hayvan maddesinin sahibi veya nakliyecinin adı soyadı, adresi, nakledilen hayvan veya maddenin nev'i, cinsi, miktarı (kiloadet), çıktığı yer, varış yeri, menşe şahadetnamesinin alındığı yer ve tarihi, aşı ve biyolojik madde tatbik edildiyse seri numarası ve tarihi yazılır. Düzenleyen veteriner hekimi adını, soyadını, Bakanlık sicil numarasını, tarihini yazar ve imzalar; resmi mühürle mühürler. Gerekli durumlarda nakledenin hüviyeti tespit edilerek dip koçana yazılır. Rapor imza karşılığı nakledene verilir.

(Son fıkra Mülga: 05/06/1995 - 95/6966 K.)

Nakillerde Menşe Şahadetnamesi ve Veteriner Sağlık Raporu Aranması

Madde 75 - Yurt içinde, hayvan ve zati ihtiyaç haricindeki hayvan maddelerinin nakliyatında menşe şahadetnamesi ve veteriner sağlık raporu alınması zorunludur. Görevli buldukları bölgelerde polis, trafik polisi, jandarma, belediye zabıta memurları, iskele ve liman memurları, köy muhtarları, koruma bekçileri, köy ve mahalle bekçileri, kara, hava ve deniz yoluyla yapılan nakliyat sırasında menşe şahadetnamesi ve veteriner sağlık raporu bulunup bulunmadığını kontrol eder. Menşe şahadetnamesiz veya raporsuz olanları alıkoyarak mülki idare amirine bildirir. Mülki amir Bakanlık il veya ilçe müdürlüğüne haber vererek gerekli fenni ve idari tedbirlerin alınmasını temin eder.

Hayvan Alım ve Satımları

Madde 76 - Şehir ve kasaba belediyeleri ve köylerde muhtarlıklar belli günlerde açılan hayvan alım ve satımlarının yapıldığı hayvan park ve pazar veya panayır yerini tespit eder; bu yerler dışında alım ve satımları yasaklar. Hayvan park, pazar ve panayırları, tercihen mezbahaların civarında kurulur. Buralara getirilen hayvanlar belediye zabıtası ve hükümet veteriner hekimi tarafından kontrol edilir. Hayvanlara ait menşe şahadetnamesi veya veteriner sağlık raporu bulundurulması zorunludur. Park, pazar ve panayırlar dağıldıktan sonra belediye ve muhtarlıklarca temizliği ve dezenfeksiyonu yapılır, yaptırılır.

Kurban Bayramındaki Alım ve Satımlar

Madde 77 - Kurban bayramlarında, küçük ve büyükbaş kurbanlık hayvan alım ve satımları park, pazar ve panayır yerleri haricinde de yapılabilir.

Teşhir ve Yarışmalarda Kontrol

Madde 78 - Teşhir için fuara, sergi ve panayırlara getirilen hayvanların menşe şahadetnamesi veya veteriner sağlık raporu bulunması zorunludur. Hükümet veteriner hekimi bu yerlerde hayvanların sağlık kontrolünü yapar. Menşe şahadetnamesi veya veteriner sağlık raporu olmayan hayvanların teşhirine ve yarışmalara katılmasına izin verilmez.

Hayvan Panayırlarının Açılma İzni

Madde 79 - Kasaba, şehir belediyeleri ve köy muhtarlıkları hayvan panayırları açmak için mahallin en büyük mülki amirine açılış tarihinden en az 2 ay önce yazılı olarak müracaat eder. İl veya ilçe müdürlükleri ve hayvan sağlık zabıtası komisyonu hayvan panayırının kurulacağı yerin çevredeki iskan alanlarına gürültü ve fena koku nedeniyle rahatsız etmeyecek uygun bir mesafede bulunup bulunmadığını inceler. Komşu şehir ve kasabalarda salgın hayvan hastalığı olup olmadığını araştırır. Panayır esnasında çıkması muhtemel hastalıklara karşı tedbirlerini alır ve panayır hakkındaki görüşünü açılışından en az 20 gün önce Bakanlığa bildirerek açılma izni istenir.

Panayırlarda Hastalık Çıkışı

Madde 80 - Hayvan panayırının açılışından itibaren hükümet veteriner hekimi gelen hayvanların menşe şahadetnamelerini veya sağlık raporlarını kontrol eder. Panayıra gelen hayvanlarda hastalık tespiti durumunda, panayır o yerin mülki amirince derhal kapatılır. Hasta, hastalıktan şüpheli ve sirayete maruz olanlarla hastalığın nevine göre bu Yönetmelikte belirtilen işlemler uygulanır. Hasta hayvanların menşesine durum bir yazı ile bildirilir.

Sirk Hayvanlarında Aşı Belgesi Aranması

Madde 81 - Panayırlardaki, açılan sirklerdeki yabani hayvanlardan da kuduz hastalığına hassas olanlarına teşhir tarihinden en az bir ay önce aşı yapıldığına dair veteriner sağlık raporunun gösterilmesi zorunludur. Kuduz aşısı yapıldığına dair rapor veya belgenin geçerlilik süresi aşı tatbik tarihinden itibaren bir senedir.

Hayvan Toplama İzni

Madde 82 - Yurt içinde veya yurt dışında bulaşıcı ve salgın hayvan hastalığı nedeniyle hassas bölgeler Bakanlıkça tespit ve ilan olunur. Buralardan hayvan toplamak ve nakletmek isteyenler en büyük mülki amire dilekçeyle başvurur. Müracaat Bakanlık il müdürlüğüne incelenir. Uygun olduğu anlaşılırsa valilikçe mülki sınırlar dahilinde hayvan toplama izni verilir.

Verilen izinle toplanan hayvanlar hükümet veteriner hekimince muayene edilir. Hastaliksız hayvanlar aşılanır. Aşı tatbikinden 15 gün sonra veteriner sağlık raporu düzenlenir ve nakline müsaade edilir.

Hassas bölge ilan edilen yerlerden izin alınmadan toplanan hayvanlar hükümet veteriner hekimince 21 gün müşahadeye alınır. Müşahade sonunda sağlam bulunanlar hassas bölge ilanına neden olan bulaşık hayvan hastalığına karşı aşılanır. Veteriner sağlık raporu verilerek hayvanların nakline izin verilir. Toplayanlar hakkında kanuni işlem yapılır.

Hayvan Sürülerinin Hareketi

Madde 83 - İller mera ve yaylalara hareket edecek sürülerin takip edecekleri güzergah ve yolları il hayvan sağlık zabıtası komisyonu marifetiyle tespit ederek her yılın en geç Ocak ayı başında ilan ederler. Sürülerin bu güzergah ve yolları takip etmeleri zorunludur.

Hayvan sahipleri her çeşit damızlık, besi ve çift hayvanları için mera ve kışlaklarına hareketten 20 gün evvel buldukları yerin muhtarlığına müracaat ederek menşe şahadetnamesi alır. Menşe şahadetnamesi ile en yakın Bakanlık il veya ilçe müdürlüğüne

başvurular. Hayvanlarda salgın ve bulaşıcı hastalık bulunmadığı muayene sonucu anlaşılanlara veteriner sağlık raporu verilerek hareketlerine müsaade edilir. Bulaşık ve salgın hastalık bulunan veya hastalıktan şüphe edilen hayvanların hareketleri hastalığın sönmesine veya şüphenin giderilmesine kadar geciktirilir.

Harekete geçen sürülerin geçeceği saha dahilinde Bakanlık il müdürlüklerince muayene yerleri kurulur. Hayvanların bu muayene yerlerinden geçirilmesi mecburidir. Muayene yerlerinde hareket halindeki sürülerin menşe ve veteriner sağlık raporları hükümet veteriner hekimince kontrol ve vize edilir.

İl Hayvan sağlık zabıtası komisyonunca tespit edilen güzergah ve yolu takip etmeyen ve muayene mevkilerinde menşe şahadetnamesi veya veteriner sağlık raporunu vize ettirmeyenler hakkında genel hükümlere göre işlem yapılır.

Belgesiz Sürüler Hakkındaki İşlemler

Madde 84 - Menşe şahadetnamesi ve veteriner sağlık raporu almadan hareket eden hayvanlar tespit edildikleri yerde 21 gün karantinaya alınır. Karantina sonunda sağlam olanlara hükümet veteriner hekimince veteriner sağlık raporu düzenlenir ve hareketlerine izin verilir. Menşe şahadetnamesiz ve raporsuz hareket eden hayvan sahipleri hakkında cezai hükümler uygulanır.

Mera ve Yaylaya Çıkışlarda Aşı Uygulamaları

Madde 85 - Mera ve yaylalara hareket edecek sürülerin geçeceği yerlerde hastalık şüphesi varsa hareketlerinden 20 gün önce sürülerdeki hayvanların hastalığa karşı aşılanması mecburidir. Sahiplerine aşı tatbik edildiğine dair belge verilir.

Sürü sahipleri mera ve yaylalara hareket etmeden 20 gün önce koruyucu olarak hayvanlarına aşı yapılmasını isteyebilir. Aşı bedeli ve nakil vasıtası ücreti sürü sahibi tarafından karşılanmak suretiyle bu istekleri il veya ilçe müdürlüğü tarafından yerine getirilir.

Hayvanla Nakliyecilik Yapanlar

Madde 86 - Hayvanla nakliyecilik yapanlar mahalli belediyeye dilekçe ile müracaat ederek ruhsat almak zorundadır. Belediye bu müracaatı Bakanlık il veya ilçe müdürlüğüne bildirir. Hükümet veteriner hekimi nakliyecilikte çalıştırılacak hayvanı muayene eder. Tek tırnaklı hayvanlara mallein uygulayarak ruam hastalığını araştırır. Sağlam bulunan hayvanlar için rapor düzenleyerek belediyeye verir. Belediye, olumlu rapor almış olan hayvanların nakliyecilikte çalıştırılacağına dair ruhsat tanzim eder. Nakliyecilikte çalıştırılan tek tırnaklı hayvanların altı ayda bir ruam hastalığı bakımından hükümet veteriner hekimine kontrol ettirilmeleri ve belge almaları mecburidir. Kontrol belgesi istendiğinde nakliyeciler göstermek zorundadır.

Hayvanların Hastalıklı Yerlerden Geçirilmesi

Madde 87 - Mahalli hayvan sağlık zabıtası komisyonlarınca hastalıklı olduğu ilan edilen yerlerden, menşe şahadetnamesi ve veteriner sağlık raporu olsa bile, o hastalığa hassas hayvanların geçirilmeleri yasaktır. Ancak hastalıklı yerlerden geçirilmelerinde zaruret olan hayvanlar için sahipleri veya nakliyecileri en yakın Bakanlık il veya ilçe müdürlüğünden izin

alır. Hastalıklı yerlerden geçirilmesine izin verilen hayvanların geçişi tamamlanmaya kadar hükümet veteriner hekimi denetler. Hastalıklı yerlerden geçirilmesine izin verilen hayvanların bu yerde vasıtalardan indirilmesine müsaade edilmez. İndirilen hayvanlar buldukları yerde 21 gün karantinaya alınır. Karantina sonunda hükümet veteriner hekimince sağlam oldukları tespit edilenlerin kapalı vasıtalar içinde hastalıklı yerden çıkarılmasına müsaade edilir. Hastalıklı yerlerden geçirilen hayvanlara hastalıklı bölgedeki su ve yemler verilmez.

Nakil Araçlarının Dezenfeksiyonu

Madde 88 - Hayvanları veya hayvan maddelerini nakleden kara, deniz ve hava vasıtalarının nakil sonunda sahipleri tarafından temizlenmesi ve dezenfekte edilmesi mecburidir. Bu gibi vasıtaların nakliyattan sonra temizlenip temizlenmediği hükümet veteriner hekimince kontrol edilir ve bir rapora bağlanır. İlaçlanmış her türlü vasıtaya dezenfekte edildiğine dair bir etiket yapıştırılır ve sahibine veteriner hekimce bir belge verilir. Belgesi bulunmayan vasıtalarla hayvan ve hayvan maddelerinin nakline müsaade edilmez.

ALTINCI BÖLÜM : Hastalıklarla Mücadele ve Denetim

Mahalli İdarelerin Yükümlülüğü

Madde 89 - İl özel idareleri ve belediyeler hayvan hastalıkları ile mücadele için mali imkanlarını ve hayvan varlığını gözönüne alarak her yıl bütçelerine yeterli miktarda ödenek koymak ve mücadeleye katılmak zorundadır.

Bakanlık il veya ilçe müdürlüğü yıl içinde uygulayacağı mücadele programları veya çıkan salgın ve bulaşıcı hayvan hastalığının söndürülmesinde gerekli aşı, ilaç, alet, malzeme ve taşıma masrafları ile geçici olarak çalıştırılmasında zaruret olan personel giderlerinin ve akaryakıt bedelinin bütçe imkanlarına göre özel idare ve belediye bütçelerinden temin edilmesi için mülki idare amirine ihtiyaç bildirir. Mülki idare amirleri, özel idare ve belediyelerin mali imkanları

ölçüsünde hayvan hastalıkları ile mücadeleye katılmalarını sağlamakla yükümlüdür.

Hayvan hastalıkları ile yapılacak mücadeleye özel idare ve belediyelerin katılma şekilleri hayvan sağlık zabıtası komisyonunca tespit edilir. İl özel idareleri ve belediyeler kuduz vakalarında mali imkan, vasıta ve personeli ile hastalığın söndürülmesi çalışmalarına iştirak etmek mecburiyetindedir.

Hayvan Sağlığı Danışma Kurulu

Madde 90 - Tarım Orman ve Köyişleri Bakanının veya Müsteşarının başkanlığında Bakanlıkça seçilecek üyelerden meydana gelen Hayvan Sağlığı Danışma Kurulu kurulabilir. Kurulda incelenecek konulara göre üniversite, kamu ve özel sektör mensupları da görevlendirilebilir. Koruma ve Kontrol Genel Müdürü kurulun sekreteryasını yürütür.

Hayvan Sağlığı Danışma Kurulunun teşkili ile çalışma usul ve esasları Bakanlık talimatı ile düzenlenir.

Hayvan Sağlık Zabıtası Komisyonları

Madde 91 - (Değişik ilk paragraf: 08/07/1998 - 98/11429 K.) Hayvan sağlığını korumak, bulaşıcı hayvan hastalıkları ile mücadele etmek, ülke içindeki hayvan hareketleri ile hayvan ve maddelerinin şevkine dair tedbirleri tespit etmek ve uygulamaya konulmasını sağlamak üzere il, ilçe ve köylerde hayvan sağlık zabıtası komisyonu kurulur. İl hayvan sağlık zabıtası komisyonu; vali veya görevlendireceği vali yardımcısı başkanlığında belediye başkanı, ticaret ve ziraat odaları başkanları, il sağlık müdürü, İl Jandarma komutanı, Bakanlık il müdürü, hayvan sağlığı şube müdürü, bir il daimi encümeni üyesi ve ticaret borsası bulunan illerde ticaret borsası başkanından:

İlçe hayvan sağlık zabıtası komisyonu; kaymakam başkanlığında belediye başkanı, ilçe jandarma komutanı, merkez sağlık ocağı tabibi, Bakanlık ilçe müdürü, hükümet veteriner hekimi ve ziraat odası başkanından;

Köy hayvan sağlık zabıtası komisyonu; hükümet veteriner hekimi başkanlığında köy muhtarı, ihtiyar heyeti ve köyün bekçi veya koruyucusundan,

teşekkül eder.

Bu komisyonların toplanma ve karar alma usulleri ile görevleri şunlardır:

a) Hayvan sağlık zabıtası komisyonları 3285 sayılı Kanunun 4 üncü maddesine göre tespit olunan hastalıklardan birinin çıkışında hükümet veteriner hekiminin düzenlediği hastalık çıkış raporu üzerine veya Bakanlık il/ilçe Müdürünün teklifini görüşmek için başkan tarafından derhal toplantıya çağrılır.

b) Hayvan sağlık zabıtası komisyonunda kararlar oyçokluğu ile alınır. Çekimser oy verilmez. Oy eşitliğinde komisyon başkanının oyu doğrultusunda karar alınır. Komisyonun aldığı kararların uygulanması ile ilgili hususlar hükümet veteriner hekimince denetlenir.

c) Hayvan sağlık zabıtası komisyonu, Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu ile bu Yönetmelik hükümlerini tatbik eder.

d) 3285 sayılı Kanunun 41 inci maddesinde yazılı hastalıklar sebebi ile itlaf edilecek hayvanların kıymet takdiri için kurulan komisyona, hayvan sağlık zabıtası komisyonu üyelerinden biri, başkan tarafından görevlendirilir.

e) Hayvan sağlık zabıtası komisyonu mahallince yapılması mümkün olmayan husus ve ihtiyaçlarını bir üst hayvan sağlık zabıtası komisyonuna bildirir.

YEDİNCİ BÖLÜM : Kesilecek Hayvanlar ile Etlerin ve Hayvan Maddelerinin Muayeneleri

Hayvan Kesimi

Madde 92 - Ticari amaçla kasaplık hayvan kesimlerinin mezbaha, et kombinası veya kapalı hayvan kesim yerlerinde yapılması mecburidir, Bu mahaller dışında kesim yapılması yasaktır. Köylerde zati ihtiyaç ve köy tüketimi için yapılacak kesimler ile kurbanlık hayvanlar için bu madde hükümleri uygulanmaz. Belirtilen kesim yerlerine gelecek olan bütün hayvanların, başka il veya ilçelere ait ise veteriner sağlık raporu, civar köylerden gelenlerin menşe şahadetnamesi bulunması mecburidir. Veteriner sağlık raporu veya menşe şahadetnamesi bulunmayan hayvanlar kesim salonuna gönderilmez.

Veteriner sağlık raporu veya menş e şahadetnamesi ile kesim yerlerine getirilen hayvanların kesimden önce ve kesimden sonra muayeneleri, mevsimin ve mahallin şartları dikkate alınarak kesim yeri idaresince tespit edilen saatte veteriner hekimi tarafından yapılır.

Belediyelere ait kesim yerlerinde muayeneler belediye veteriner hekimince yapılır. Veteriner hekimi bulunmayan belediyeler, serbest veteriner hekimler eliyle bu hizmeti yerine getirir. Mümkün olmadığı takdirde kamuya ait veteriner hekimlere ikinci görev verilmek sureti ile kesimden önce ve sonra hayvanların muayenesi sağlanır.

Ayakta Muayene

Madde 93 - Canlı hayvanlar kesilmeden önce aşığıdaki sıraya göre muayene ve kontrol edilir.

- a) Hayvanın nev'i ve cinsi tespit edilir.
- b) Besi durumu kontrol edilir.
- c) Hayvanın durumu, davranışları, çevresine karşı ilgisi ve hareketi araştırılır.
- d) Vücut muayenesinde, deri, sindirim, solunum ve tenasül organları muayene edilir. Gerektiğinde termometre tatbik olunur.

Muayene sonunda sağlam bulunanların en az 24 saat dinlendirildikten sonra kesilmesine izin verilir. Hastalık tespit edilen hayvanlar hakkında hastalığın nev'ine göre bu Yönetmelik hükümleri uygulanır.

e) Ayakta yapılan muayene ve kontrollarda;

Sığı rda; sığı r vebasası, ş arbon, yanıkara, tüberküloz, ş ap hastalığı, kuduz ve ateşli hastalıklar, danalarda ayrıca dizanteri,

Koyun ve keçilerde; uyuz, ş arbon, kuduz,

Kanatlılarda; newcastle, kolera, tifo, difteri ve tüberküloz hastalıklarının mevcudiyeti aranır.

f) Çok zayıf hayvanlar ile etleri olgunlaşmamış durumdaki genç hayvanlar, gebelik müddetinin üçte ikisini doldurmuş gebeler, bir hafta önce doğum yapmış inekler ve ateş i çok yüksek hayvanların kesilmesine müsaade edilmez. İller, bölgelerinin özelliğini dikkate alarak koç katma tarihi itibariyle dişi koyun ve keçi kesimini önleyici tedbiri alır.

g) Ayakta hayvanların muayenesini yapan veteriner hekim salgın ve bulaşıcı hastalığa yakalanmış hayvanla temas ettiğinde gerekli dezenfeksiyon tedbirlerini almadıkça hayvanları muayene edemez ve başka bir yere gidemez.

Etlerin Muayenesi

Madde 94 - Etlerin muayenesinde uyulması ve alınması gerekli tedbirler ş unlardır:

a) Kesilmiş hayvanın gövdesi ve bütün organları veteriner hekim tarafından sistematik muayeneye tabi tutulmadıkça hiçbir işlem yapılmaz ve kesim yerinin dışına çıkarılmaz.

b) Mezbaha, et kombinası veya kapalı kesim yeri idaresi etlerin ve sakatatın muayenesinde kullanılmak üzere gerekli aletleri temin etmek zorundadır.

c) Kesilen hayvanların iç organlarının ve başının hangi hayvana ait olduğunun tefriki bakımından mezbaha idaresince gerekli önlemler alınır. Karkasın muayenesinde herhangi bir hastalıktan şüphe edilen hallerde iç organlar gövdeden veya gövdenin bulunduğu yerden ayrılmaz.

d) Kesilen hayvanların iç organları ve etleri ayrı ayrı kontrol edilir.

Gerektiği hallerde laboratuvar muayenesine başvurulur.

e) Sığırlarda sistiserkus bovis bakımından dil, kalp, göğüs ve çene kasları ile arka bacaklarda butlar kesilerek muayene edilir. Muayenelerde kesitlerin asgari düzeyde yapılmasına dikkat edilir.

Sistiserkus selluloza'nın bulunabileceği göğüs ve karın boşluğu organları, kalp, yutak, yemek borusu muayene ve kontrol edilir.

Karaciğerdeki distom muayenesi sığır, koyun ve keçilerde büyük safra kanallarına kesimler yapılarak gerçekleştirilir.

f) Etlerin muayene ve kontrolünde 08/05/1986 tarihli ve 3285 sayılı Kanunda belirtilen salgın hastalıklardan biri tesbit edilirse Kanuna ve bu Yönetmeliğe göre işlem yapılır.

g) Mezbaha, et kombinası ve kapalı kesim yerlerinde etlerin muayenesinde takip edilecek usul sıra ve diğer işlemler Bakanlıkça çıkarılacak Etlerin Teftiş Talimatı ile belirlenir.

Hayvanların Mecburi Kesimleri

Madde 95 - Ateşli silahlarla vurulma, travma ve yaralanma, yıldırım, boğulma ve işkembe ve bağırsakların yemle tıkanması, gazla şişmesi neticesinde meydana gelen solunum güçlüğü veya geniş kanamalarda, hayvanın ölmeden kesilmesi sağlanır. Mecburi kesimlerde muayeneyi yapan veteriner hekim, kesimin hayvan hayatta iken yapıldığını özellikle tespit etmek zorundadır. Öldükten sonra veya agoni halinde kesildiği tespit edilen hayvanların et ve organlarına el konulur ve imha edilir.

a) Kesim yerleri dışında mecburi kesime tabi tutulan hayvana ait etin muayenesinde bütün organlarının veteriner hekimce muayene ve kontrol edilmesi zorunludur.

b) Mecburi kesim yapılan hayvanın muayeneye sevki sırasında bozulmasını önlemek için karın ve göğüs boşluğundaki organları çıkarılabilir. Ancak veteriner hekimin muayenesinde bunların muayene ve kontrol ettirilmesi mecburidir.

c) İç organları bulunmayan mecburi kesilmiş hayvan etlerinin satışına müsaade edilmez.

El Konulacak Etler

Madde 96 - Kesilmiş hayvan etlerine hastalığın nev'ine, yaygın veya mevzi oluşuna veya bozulma, kokuşma, kirlenme, zehirli madde ihtiva etme durumuna göre tamamen, kısmen veya şartlı olarak el konulur.

Tam El Koyma

Madde 97 - Kan, gövde ve bütün organlara el konulması gereken hastalıklarla diğer hususlar şunlardır:

1 - Şarbon,

2 - Yanıkara,

3 - Sığır Vebası,

4 - Kuduz,

5 - Ruam,

6 - Tetanoz,

hastalıkları ile

7 - Kaşekşi ile birlikte seyreden generalize olmuş Tüberküloz hastalığı,

8 - Geniş sahalardaki yaralar, kangrenler, organların iltihaplanması neticesi meydana gelen yaygın kanlı ödemler.

9 - Hastalık neticesi meydana gelen aşırı zayıflık,

10 - Bütün dokularda yeşil-sarı yahut yeşil-sarımsak renk,

11 - İleri derecede kokuşma, bozulma, kirlenme ve yaygın iltihap,

12 - Zehirlenmiş hayvan etleri,

13 - Bozulmuş, kokmuş kanatlı ve balık etleri,

14 - Yapılan bir kesit sahasında bir adetten fazla sistisirkus bovis görülüp - 30 °C de dondurulmuş olanlar hariç çok sistisirkus bovisli et olarak değerlendirilen etler,

el konularak imha edilir.

Yağlar dışında hayvan vücudunun el konulacağı hastalıklarla diğer hususlar şunlardır:

1 - Çok dar sahada tüberküloz lezyonları tespit edilmesine rağmen aşırı derecede kaşektik bulunan etler,

2 - Kaslarda veya lenf yumrularında tüberküloz lezyonları bulunan etler,

3 - İç organlarda ve özellikle dalakta tüberküloz lezyonları bulunan etler,

4 - Göğüs ve karın boşluğundaki organlarda yaygın tüberküloz lezyonları tespit edilen etler, el konularak imha edilir.

Şartlı El Koyma

Madde 98 - Sığırlarda sistisercus bovis, koyun, keçi ve domuzlarda sistisercus sellüloza ihtiva eden etlerde yapılan bir el ayası kadar kesitlerde canlı veya ölmüş parazit sayısı bir adet ise şartlı olarak el konulur. Parazitli et kısmı temizlenir. Geri kalan vücudun tamamı pişirilir veya 21 gün salamurada veyahut aynı müddet - 6 °C derecede muhafaza edildikten sonra serbest bırakılır. El ayası kadar yapılan kesitlerde parazit sayısı birden fazla ise hayvanın bütün vücudu deri hariç organlarına da el konularak imha edilir.

Domuzlarda dil ve kaslarda yapılan kesitlerde trişin sayısı dokuz adetten az ise eti şartlı olarak serbest bırakılır. Trişin sayısı dokuz adetten fazla etlerde vücuda tam olarak el konulup imha edilir.

Parazitli etlerin gıda olarak yenilebilir hale getirilmesi için gerekli vasıtalar mezbaha, kombina veya kesim yeri idaresince temin olunur. Şartlı olarak el konulan etlerin değerlendirilmesi veteriner hekimin muayene ve kontrolünde yapılır.

El Konulan Etlerin Değerlendirilmesi

Madde 99 - El konulmasına karar verilen etlerden sanayide kullanılması mümkün olanlara yapılacak işlem Etlerin Teftiş Talimatında gösterilir. Değerlendirilmeyen et ve organlar yakılır veya imha kuyusunda yok edilir.

El Koymalarda İtiraz

Madde 100 - Kesilmiş hayvanın etini ve organlarını muayene eden veteriner hekim tam, kısmi veya şartlı el koymaya karar verince hayvan sahibinin ismi, adresi, hayvanın nevi, cinsi, miktarı ve el koyma sebebini açıklayan bir rapor tanzim eder ve kesim yeri idaresine verir. Hayvan sahibinin itirazı halinde masrafları kendisine ait olmak üzere Bakanlık il veya ilçe müdürlüğüne belirlenen başka bir veteriner hekime muayene ettirilir veya bu etlerin bozulmasına meydan verilmeyecek en kısa zamanda gerekirse laboratuvarında kontrolü ve muayenesi yaptırılır. Bu müddet içinde etin bulunduğu yerden çıkarılmasına ve satılmasına izin verilmez; ikinci muayene ve kontrol sonucunu kabul etmeyen mal sahibinin ilgili idare mahkemesine müracaat hakkı vardır. Hastalıklı kısımlardan alınan numuneler mühürlü kaplarda yargılama sonuna kadar saklanır. Mal sahibi istediği takdirde bu numunelerden kendisine de verilir.

Etlerin Damgalanması

Madde 101 - Mezbaha, et kombinasyonu ve kesim yerlerinde kesilen ve veteriner hekimce muayene ve kontrol edilen etlerden hastaliksız olanlar sağlığa zararsız sabit mürekkepli damga ile mühürlenir. Koyun ve sığırlarda mormavi, keçi, manda, deve ve domuzlarda kırmızı mürekkep kullanılır. Damgalarda hayvanın nev'i, kesim yerinin ismi, kod numarası,

Bakanlıkça verilen sıra numarası bulunur. Şartsız olarak yenilmesine karar verilen etler 3,5 cm. çapında daire şeklindeki; gıda kıymeti düşük etler bir kare içerisindeki 3,5 cm. çapındaki daire şeklindeki; imhası mecburi etler kenarları 5 cm. olan eşkenar üçgen şeklindeki; fenni işlem yapıldıktan sonra yenilecek etler kenarları 4 cm. olan kare şeklindeki damgalarla mühürlenir.

Damgalar vücudun iki tarafına omuz, göğüs, karın, but veya sağrı bölgeleri üzerine vurulur. Damgalama işlemi etlerin muayenesini yapan Veteriner hekimin gözetimi altında yapılır.

Gıda Değeri Düşük Etler

Madde 102 - Aşağıda sayılan etler, gıda değeri düşük etlerdir:

- a) Fenni işlem yapıldıktan sonra yenilmesine müsaade edilen etler,
- b) Tüberküloz hastalığı bulunan organ ve kısımların imhasından sonra geri kalan hastaliksız ve kaşektik olmayan, yeni bir bulaşmaya ait araz göstermeyen etler,
- c) Balık veya balıkyağı tad ve kokusunda olan veya rengi değişmiş etler ile çok hafif ilaç kokusu bulunan etler,
- d) Az miktarda sisteserkuslu etler,
- e) Kaşektik olan ve yetersiz beslenmiş hayvanlardan elde edilen etler,
- f) Gelişmesini yeterli şekilde tamamlamayan dana etleri.

Gıda değeri düşük etlerin ayrı yerlerde veya reyonlarda etiketlerinde belirtilerek satışlarına müsaade edilir.

Kaçak Kesimler

Madde 103 - Köylerde zati ihtiyaç için yapılacak kesimler ile kurbanlık hayvanlar hariç mezbaha ve et kombinasi haricinde kesilen hayvanların eti kaçak

ettir. Kaçak ete belediye zabıtası el koyar.

Kaçak kesimde hayvana ait iç organlar beraberinde ise, etler zabıtaca el konulmakla birlikte veteriner hekim muayenesi neticesine göre işleme tabi tutularak değerlendirilir. İç organları yoksa imha edilir.

Kesim Yerlerinin Kontrolü

Madde 104 - Mezbaha, et kombinasi ve kesim yerleri, illerde Bakanlık il müdürlüğünde görevli veteriner hekimlerce, ilçelerde hükümet veteriner hekimince hijyenik şartlar bakımından kontrol edilir. (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının yetki ve sorumlulukları saklıdır.) Noksanlıklar bir tutanakla tesbit edilir ve giderilmesi için il veya ilçe müdürlüklerince ilgili kuruluşa bildirilir. Aynı halin tekrüründe faaliyetleri mahallin mülki amirince durdurulur.

İKİNCİ KISIM : Özel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM : Sınırlarda Sağlık Zabıtası ve Karantina Tedbirleri

Önemli Hastalıklarda Alınacak Tedbirler

Madde 105 - Yabancı ülkelerden yurdumuza gelen ve geri çevrilmesi mümkün olmayan hayvanlarda;

a) Sığır vebasası hastalığı tesbit olunduğunda, hastalığa yakalanmış sığır ve mandalar ile hastalıktan şüpheliler ve hastalık belirtisi göstermemekle beraber hasta hayvanlarla aynı nakil vasıtasında bulunan sığır ve mandalar tazminatsız olarak öldürülür ve yakılarak veya derin kireçli kuyulara gömülerek imha edilir.

Hastalarla temas eden koyun, keçi, kümes hayvanları ve domuzlar kapalı kara, hava veya deniz vasıtaları ile en yakın mezbahaya nakledilerek kestirilir. Etlerinin tüketimine izin verilir. Deriler dezenfekte edildikten sonra serbest bırakılır.

Sığır vebasası hastalığına yakalanmış hayvanla temas eden deve ve tektırnaklı hayvanlar yıkanır ve dezenfekte edildikten sonra girişlerine izin verilir.

Deri, boynuz ve diğer hayvan maddeleri geldikleri yere gönderilir. Gönderilmesi mümkün olmayanlar imha edilir.

Hastalık tesbit edilen nakliye vasıtasındaki her nevi hayvan yemi imha olunur. Hastalık çıkan nakil vasıtalarının hükümet veteriner hekiminin nezaretinde temizlik ve dezenfeksiyonu yapıldıktan sonra boş olarak hududu geçmesine müsaade edilir.

b) At vebasası hastalığı tesbit edildiğinde, hastalar, hastalıktan şüpheliler ve hastalarla temas eden tektırnaklı hayvanlar tazminatsız olarak öldürülür ve yakılarak veya kireçli kuyulara gömülerek imha edilir. Hastalığa yakalanmış hayvanlarla temas eden diğer hayvanlar en yakın mezbahada kestirilir ve etlerinin tüketimine müsaade edilir. Derileri dezenfekte edilir ve serbest bırakılır. Hastalık çıkan nakliye vasıtasında bulunan hayvan yemi ve maddeleri imha edilir. Hayvanlarla temas eden sahipleri ve bakıcıları ile nakil vasıtalarının temizlenip dezenfekte edildikten sonra yurda girmelerine izin verilir.

c) Mavidile yakalanmış koyunlar ile hastalıktan şüpheliler ve hastalarla temas eden koyunlar tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir. Bulaşmadan şüpheli koyunlar yirmi gün karantinaya alınır.

Karantina sonunda hastaliksız sağlam koyunlar kesilir ve etlerinin tüketimine izin verilir. Derileri dezenfekte edildikten sonra serbest bırakılır. Nakliye vasıtası içinde bulunan hayvan yemi ve hayvan maddeleri yakılarak imha edilir.

d) Domuz vebasası hastalığı tesbit edildiğinde hastalar, hastalıktan şüphelenenler, hasta domuzla temas eden domuzlar tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir. Domuz naklinde kullanılan vasıtada bulunan yem ve hayvan maddeleri yakılarak imha olunur.

e) Tavuk vebasası, salmonellosis ve newcastle tesbit olunduğunda hastalar, hastalıktan şüphelenenler ve hastalarla bir arada bulunan kanatlılar öldürülür ve imha edilir. Sirayetten şüphelenenler

edilenler buldukları yerde onbeş gün karantinaya alınır. Hastaliksız oldukları anlaşılan kanatlılar en yakın mezbahada kesilir. İç organları ve tüyleri yakılarak imha edilir, etlerin tüketimine ve satışına müsaade edilir. Hastalıklı tavuk kafesleri ağaçtan ve plastikten ise yakılır. Madeni kafesler önce alevden geçirilir ve daha sonra dezenfekte edilir. Nakil vasıtasında bulunan tavuk yem ve kanatlı artık ve maddeler yakılmak sureti ile imha edilir. Kanatlılara ait tahta, plastik yemlik ve suluklar yakılır. Madeni olanlar alevden geçirilip dezenfeksiyona tabi tutulur.

f) Şap hastalığına yakalanmış çift tırnaklı hayvanlar tazminatsız öldürülür ve imha edilir. Hastalıktan şüphe edilenler masrafları sahibine ait olarak onbeş gün karantinaya alınır. Karantina sonunda hastalar öldürülür ve imha edilir. Sağlamlar kapalı vasıtalarla nakledilerek en yakın mezbahada kesilir. Deri ve sakatları imha edilir. Etlerin satışına izin verilir. Bulaşmadan şüpheli hayvanlar kapalı vasıtalarla nakledilip en yakın mezbahada kestirilir, deri ve sakatları imha edilir, etler serbest bırakılır. Nakliyede kullanılan vasıtalar temizlenir ve dezenfekte edilir. Nakliye vasıtasındaki hayvan yemleri, artıkları ile hayvan maddeleri yakılır.

Türkiye’de bulunmayan yabancı bir virüs tipi şap hastalığı tespiti halinde, bütün hayvanlar, hayvan maddeleri ve artıkları tazminatsız olarak imha edilir. Nakliyede kullanılan vasıtalar temizlenir ve dezenfekte edilir.

g) Çiçek hastalığına yakalanmış hayvanlar tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir. Hastalıktan ve bulaşmadan şüpheli hayvanlar masrafları sahibine ait olmak üzere altmış gün karantinaya alınır. Karantina sonunda hastalık tesbit edilen hayvanlar tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir. Hastaliksız hayvanlar masrafları sahibine ait olmak üzere kestirilir, etleri serbest bırakılır. Derileri dezenfekte edildikten sonra verilir.

Nakil vasıtaları temizlenip dezenfekte edilir. Vasıtadaki hayvan yemleri, artıkları ve hayvan maddeleri yakılarak imha edilir.

h) Kuduz hastalığına yakalanmış hayvanlar tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir. Hastalıktan şüpheliler on gün müşahadeye alınır. Müşahade sonunda hastalar tazminatsız öldürülür ve imha edilir.

Kuduz hastalığına yakalanmış hayvan tarafından ısırılan hayvanlar da tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir.

Bulaşmadan şüpheli et yiyen hayvanlarla, tek tırnaklılar ve sığırlar altı ay; koyun, keçi, domuz ve kanatlı hayvanlar üç ay masrafları sahiplerine ait olmak üzere karantinaya alınır. Karantina sonucu hastalar tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir. Hastalık tesbit edilmeyen hayvanlar serbest bırakılır.

Hastalıklı hayvanların taşındığı nakil vasıtaları temizlenir ve dezenfekte edilir. Hayvan yemleri, yem artıkları ve hayvan maddeleri yakılarak imha edilir. Kuduz vak’asının çıktığı yer ve mahaller ve hasta hayvanlarla temas edenler hakkında gerekli işlemin yapılması için en yakın sağlık merkezine veya sağlık müdürlüğüne derhal haber verilir.

i) Şarbon hastalığına yakalanmış hayvanlar tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir. Kesimlerine müsaade edilmez. Hastalıktan şüphe edilenler beş gün müşahadeye alınır. Müşahade sonunda hasta oldukları tesbit edilenler tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir. Bulaşmadan şüpheli hayvanlar masrafları sahiplerine ait olmak üzere onbeş gün karantinaya

alınır. Hasta hayvanlar tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir. Hastaliksız hayvanlar müşahade ve karantina sonunda serbest bırakılır.

Hasta ve hastalıktan şüpheli hayvanlar öldürüldükten sonra yakılarak imha edilir; yakılmasının mümkün olmadığı durumlarda iki metre derinliğindeki çukurlara-yüzölmeden-üzerine sönmemiş kireç dökülerek gömülür.

Hasta hayvanların bulunduğu nakil vasıtaları temizlenir ve dezenfekte edilir. Hasta hayvanların temas ettiği hayvan yemi veya artıkları ve hayvan maddeleri yakılarak imha edilir. Hastalıktan ve bulaşmadan şüpheli hayvanların müşahade ve karantina süresi sona ermeden kesilmesine ve etlerin tüketilmesine kesinlikle izin verilmez.

j) Yanıkara hastalığına yakalanmış hayvanlar tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir. Hastalıktan şüphe edilenler beş gün müşahadeye alınır. Hastalık tesbit edilenler tazminatsız öldürülür, sağlamlar serbest bırakılır.

k) Durin hastalığına yakalanmış veya hastalıktan şüpheli aygır ve kısraklar tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir. Bulaşmadan şüpheli erkekler kastre edilir, dişiler sahibi hesabına bir yıl müddetle karantinaya alınır. Sahibi karantinaya rıza göstermez ise tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir.

İhbarı Mecburi Olmayan Hastalıklar

Madde 106 - Yabancı ülkelerden yurdumuza gelen ve geri çevrilmesi mümkün olmayan hayvanlarda, haber verilmesi ve mücadelesi mecburi hastalıklar dışında mahiyeti itibarı ile salgın niteliğinde bir hastalık görüldüğünde Hayvan Sağlığı Danışma Kurulu'nun görüşlerine göre Bakanlıkça hazırlanacak talimat esasları uygulanır.

İKİNCİ BÖLÜM : Yurt İçinde Sağlık Zabıtası ve Karantina Tedbirleri

Sığır Vebası Hastalığı

Madde 107 - Sığır vebası hastalığı tesbit edildiğinde hastalığı söndürmek için genel tedbirlere ilave olarak hastalığın durumuna göre aşağıdaki özel tedbirler de o yerin hayvan sağlık zabıtası komisyonunca kararlaştırılır:

a) Sığır vebası çıkan yer karantinaya alınır, geçit yerlerine hastalık levhaları konur. Hastalıklı yerin pazarında sığır ve manda ile bunların maddelerinin satışı yasaklanır.

Hastalık ilin birkaç ilçesinde çıkmış ise, ilin bütün hayvan park, pazar ve panayırları kapatılır. Hayvan ve hayvan maddelerinin nakli durdurulur.

b) Sığır vebası hastalığının süratli bir şekilde yayılma gösterdiği durumlarda karantina bölgesindeki iskele, istasyon ve anayollarda sığır ve manda sevkiyatı yasaklanır.

c) Sığır vebası çıkan ilde hastalık tamamen sönmeye kadar il hayvan sağlık zabıtası komisyonu çalışmalarını sürdürür. Bakanlık il müdürü ve hayvan sağlığı şubesi müdürü hastalıklı mntıklar devamlı kontrol eder ve gelişmelerden Bakanlığa bilgi verir. Mülki makamlar hastalıkla mücadelede her türlü kolaylığı ve desteği sağlamak zorundadır.

d) Sığır vebasası hastalığının bütün semptomlarını açıkça gösteren sığır ve mandalar tazminatlı olarak öldürülür ve iki metre derinliğindeki çukurlara üzerlerine sönmemiş kireç dökülerek gömülür. Mümkün olmadığı hallerde tamamen yakılarak imha edilir.

e) Sığır vebasası hastalığından şüphe edilen hayvanlara derece tatbik edilir. Vücut ısısı 39, 8 °C ve üzerinde bulunan karantina bölgesindeki hayvanlar da tazminatlı olarak öldürülür ve imha edilir.

f) Sığır vebasası hastalığının bulaşmasından şüphe edilen sığır ve mandalar 21 gün müşahadeye alınır ve güneşli derece tatbik edilir. Vücut harareti 39, 8 °C üzerinde bulunanların hergün ısıları kontrol edilir. Vücut ısısı 39, 8 °C altına düşmeyenler hasta kabul edilip öldürülür ve imha edilir. Müşahade sonuna kadar vücut ısılarında değişiklik göstermeyen hayvanlar hastalıksızdır. Aşı yapılarak serbest bırakılır.

g) Sığır vebasası hastalığı çıktığında uygulanacak aşılama programı ve esasları Bakanlıkça tesbit edilir ve valiliklere derhal bildirilir.

h) Yurt içinde sığır vebasası hastalığının çıkması sonucu karantinaya alınan yerlerden sığır, manda, koyun, keçi ve kanatlı hayvanlar ile saman, ot ve hayvan maddelerinin çıkarılması yasaktır. Koyun ve keçi derileri ile yıkanmış, dezenfekte edilmiş yün, tiftik ve keçi kılının çıkartılmasına izin verilir.

i) Karantina sahası içindeki tektırnaklı hayvanlar ile develerin dezenfeksiyon yapıldıktan sonra dışarı çıkarılmasına müsaade edilir. Karantinaya alınan yerde kanatlı hayvanların kümesi veya kafeslerde bulundurulmaları, köpeklerin bağlı tutulmaları zorunludur.

j) Sığır vebasası hastalığı çıkan yerlerdeki koyun ve keçi sürüleri, karantinada bulunan sığır ve mandalarla temas ettirilmez, ahırlarına sokulmaz. Hükümet veteriner hekimi koyun ve keçi sürülerini devamlı kontrol eder.

k) Yurt içinde kara ve su vasıtaları ile nakliyat yapılırken sığır ve mandalarda veba hastalığı çıktığında ilk varacakları iskele, istasyon veya yerlerde hastalar hayvan sağlık zabıtası komisyonu kararı ile tazminatlı olarak öldürülür ve imha edilir. Diğerleri en yakın mezbahada kestirilir. Deri ve ayakları dezenfekte edilir. Etleri hakkında bu Yönetmelik ve Etlerin Teftiş Talimatına göre işlem yapılır. Bulaşmadan şüpheliler talep edildiğinde masrafları sahibine ait olarak 21 gün müşahadeye alınır. Müşahade müddeti sonunda hastalıksız olanlar aşılanarak serbest bırakılır.

l) Sığır vebasası hastalığı pazar ve panayırlarda çıktığında, o yerde hayvan sağlık zabıtası komisyonu toplanır. Pazar ve panayırdaki sığır ve mandalar karantinaya alınır. Hastalar ve hastalıktan şüpheliler hayvan sağlık zabıtası komisyonu kararı ile tazminatlı olarak öldürülür ve imha edilir. Bulaşmadan şüpheliler 21 gün müşahadeye tutulur. Müşahade müddeti sonunda hastalıksız bulunanlar aşılanarak serbest bırakılır.

m) Sığır vebasası hastalığının kombina, mezbaha ve kesim yerlerindeki sığırlarda çıkması durumunda, hastalar ve hastalıktan şüpheliler tazminatlı olarak öldürülür ve imha edilir. Diğer manda ve sığırlar kestirilir. Etleri hakkında bu Yönetmelik ve Etlerin Teftiş Talimatına göre işlem yapılır. Deri ve tırnakları dezenfekte edildikten sonra serbest bırakılır.

n) Hasta veya hastalıktan şüpheli hayvanlarla temas edenlerin ellerini, elbise ve ayakkabılarını dezenfekte etmeleri zorunludur. Hastalara ait eşya ve malzemeler, nakilde kullanılan vasıtalar dezenfekte edilmedikçe kullanılmaz. Hasta hayvanların buldukları yerin zemini, duvarları, yemlikleri, bölmeleri, dezenfekte edildikten sonra kullanılır. Hastalıklı yerdeki hayvan yemleri karantina dışına çıkarılmadan tek tırnaklı hayvanlara yedirilebilir.

o) Sığır vebası hastalığı Türkiye'ye sınırı olan devletlerde veya başka ülkelerde çıktığında yurt içinde tesis edilecek tampon bölgeler ile koruyucu aşılama programı Bakanlıkça düzenlenir. Bakanlık il müdürlükleri sığır vebası koruyucu aşılama programını bütün imkanlarını ve personelini görevlendirerek öncelikle uygulamak zorundadır.

p) Sığır vebası hastalığı sebebi ile konulan karantina son ölüm veya iyileşmeden 30 gün sonra gerekli dezenfeksiyon yapılarak kaldırılır.

Şap Hastalığı

Madde 108 - Şap hastalığı çıktığında hayvan sağlık zabıtası komisyonu toplanır; "Yönetmeliğin Birinci Kısımının Dördüncü Bölümündeki" hastalık çıkışında alınacak genel tedbirleri ve hastalığın durumuna göre aşağıdaki özel tedbirleri kararlaştırır.

a) Şap hastalığı çıkan yer ile su ve meraları müşterek olan köyler karantina altına alınır. Geçit noktalarına hastalığın adı yazılı levhalar asılır. Hastalık aynı zamanda birkaç köyde veya mahalde çıkmış ise hepsini içine alan genel bir kordon konur.

b) Şap hastalığının tipini tesbit için usulüne göre alınan hastalıklı numune derhal Şap Enstitüsüne gönderilir. Şap Enstitüsü hastalığın tipini belirler ve gerekli aşığı il veya ilçe müdürlüğüne gönderir. Hastalık mikrobunun durumu dikkate alınarak, hasta ve hastalıktan şüpheli hayvanlar dışındakiler aşılanır.

c) Şap hastalığı çıkan yerdeki hayvan park, pazar ve panayırı kordon sahası içinde ise çift tırnaklı hayvanlara kapatılır. Hastalık yayılma özelliği gösteriyorsa il hayvan sağlık zabıtası komisyonu kararıyla ildeki bütün hayvan pazar ve panayırları çift tırnaklı hayvanlara kapatıldığı gibi çift tırnaklı hayvanlarla yapılan sevkiyat ve nakliyat yasaklanır.

d) Hastalık bir köyde, mahalde veya ahırda çıktığında, buraların dışında bulunan yerlerdeki hayvanlara bulaşması mümkün değilse buralarda sınırlı karantina konur. Hastaların, hastalıktan ve bulaşmadan şüphelilerin hastalık tamamen sönüncüye kadar dışarıyla teması önlenir.

e) Karantina altına alınan yerden çift tırnaklı hayvanlar ile ot saman gibi hayvan yemlerinin ve hayvan maddelerinden tırnak, boynuz ve derinin çıkarılması yasaktır. Sütün kaynatıldıktan sonra çıkarılmasına izin verilir.

f) Karantinaya alınan yerlerden transit olarak geçirilecek hayvanlar kapalı vasıtalarla nakledilirler. Hayvanlar karantina bölgesini geçinceye kadar su ve yem vermek için vasitalardan indirilmez. İndirilenler derhal 15 gün karantinaya alınır.

g) Hastalar, hastalıktan ve bulaşmadan şüpheliler sahibinin isteği halinde kapalı vasıta ile kesilmek için en yakın mezbahaya gönderilir. Et ve derileri hakkında bu Yönetmelik hükümleri uygulanır.

h) Karantina bölgesindeki hastaliksız hayvanların kesilmek için kapalı vasıtalarla mezbahaya sevkine müsaade edilir. Ancak deri, boynuz ve tırnakları dezenfekte edildikten sonra serbest bırakılır. Hükümet veteriner hekimi gerekli kontrolleri yapmakla yükümlüdür.

i) Şap hastalığının bulunduğu yerdeki tek tırnaklı hayvanların karantina bölgesi dışına çıkarılmasına tırnakları dezenfekte edildikten sonra müsaade edilir.

j) Şap hastalığını takiple görevlendirilen hükümet veteriner hekimi hastalık tamamen sönüncüye kadar hastalıklı bölgeyi devamlı kontrol eder. Hayvan sahiplerine hastalık hakkında bilgi verir. Hastaların tedavisi için mümkünse ilaç yardımı yapar; ilacı nasıl kullanacaklarını öğretir.

k) Şap hastalığı sebebi ile konulan karantina son hastanın iyileşmesinden veya ölümünden 15 gün sonra hükümet veteriner hekiminin kontrolünde yapılan dezenfeksiyonla kaldırılır.

l) (Değişik bent: 05/06/1995 - 95/6966 K.) Bakanlıkça her yıl tespit ve ilan edilen mücadele bölgelerinde hastalığın varlığı ve tipi tesbit edilen hayvanlar tazminatlı olarak öldürülür veya kestirilir. Hastalıktan ölen veya öldürülen hayvanlar iki metre derinliğindeki çukurlara üzerlerine sönmemiş kireç dökülerek gömülür. Mümkün olmadığı hallerde tamamen yakılarak imha edilir.

m) (Ek bent: 05/06/1995 - 95/6966 K.) Şap hastalığı ile mücadele için alınacak diğer karar ve tedbirler ile Bakanlıkça her yıl tesbit ve ilan edilen mücadele bölgelerindeki uygulama esasları Bakanlıkça belirlenir.

Şarbon Hastalığı

Madde 109 - Bir yerde şarbon hastalığının çıktığını haber alan hükümet veteriner hekimi hastalık bölgesine geldiğinde hastaları ayırır ve sağlam hayvanlardan ayrı bir yerde muhafaza altına alır. Hayvan sağlık zabıtası komisyonu kurulur. Komisyon hükümet veteriner hekiminin hastalık raporuna göre hastalık çıkış kararı alır ve hastalığı ilan eder.

a) Hayvan sağlık zabıtası komisyonu kararına göre tesbit edilen hastalıklı bölgenin giriş ve çıkış yerlerine "şarbon hastalığı vardır" levhaları dikilir. b) Şarbon hastalığından ölen hayvanlar mümkünse yakılarak imha edilir veya iki metre derinliğindeki çukurlara, üzerlerine sönmemiş kireç dökülerek, derileri ile birlikte gömülür. Hastalıktan ölen hayvanlara ait maddelerin çevreyi bulaştırmaması için hükümet veteriner hekimi gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

c) Hasta ve hastalıktan şüpheli hayvanların yem ve su kapları buldukları yerden dışarı çıkarılamaz ve diğer hayvanlar için kullanılmaz. Hasta ve hastalıktan şüpheli hayvanların bulunduğu yere çıplak ayakla girilmez. Hayvan bakıcılarının ellerinde ve açık yerlerinde yara bulunmamalıdır.

d) Hasta ve hastalıktan şüpheli hayvanların kesilmesi ve etlerinin tüketilmesi yasaktır. Deri, kıl, yapağı, boynuz ve tırnaklarına el konulur ve imha edilir.

e) Hasta ve bulaşmadan şüpheli hayvanların sütü, yapağı ve kılları imha edilir.

f) Şarbon hastalığı yoldaki sürülerde ve hayvanlarda nakledilirken çıkmışsa hastalar ayrılır. Hastaliksız hayvanlar ayrı bir yerde karantinaya alınır. Beş gün içinde hastaliksız hayvanlardan yeni bir hasta tesbit edilmez ise sürünün yer değiştirmesine izin verilir.

g) Şarbon hastalığından ölen hayvanlara otopsi yapılmaz. Ancak marazi madde almak için kadavralar gömülecek çukurun içinde açılır. İşlem tamamlandıktan sonra derhal sönmemiş kireç dökülerek gömülür.

h) Şarbon hastalığının sönüşüne kadar karantina bölgesine aşısız tektırnaklı, sığır, koyun, keçi ve domuzların girmesi yasaklanır. Şarbon hastalığına karşı aşılanmış hayvanların girişine izin verilir.

i) Karantina bölgesinden mezbahaya sevk edilmek istenen büyük ve küçük baş hayvanlar hükümet veteriner hekimince muayene edilir. Hastaliksız oldukları tesbit edilen hayvanlar derhal kesilmek üzere kapalı vasıtalarla en yakın mezbahaya gönderilir. Hükümet veteriner hekimi durumu mezbahe veteriner hekimine bildirir.

j) Şarbon hastalığı insanlara da bulaşabileceğinden, hükümet veteriner hekimi hastalık hakkında hayvan sahiplerine ve mahalli sağlık teşkilatına bilgi verir.

k) Şarbon hastalığı mikrobi ile bulaşık mera ve su kaynaklarına hayvanların girmesi yasaklanır. Bu yerlerde otlatılmasında ve sulanmasında zaruret olan hayvanlar şarbon hastalığına karşı aşılanır ve aşılardan 15 gün sonra bulaşık bölgeye girmelerine müsaade edilir.

l) Şarbon mikrobi ile bulaştığından şüphe edilen hayvan yemleri laboratuvar sonuçlarına göre değerlendirilir. Müsbet çıkanlar imha edilir.

m) Şarbon hastalığı çıkan veya hasta ve hastalıktan şüpheli hayvanların muhafaza edildiği ahır ve ağıllara; buralardaki eşya ve malzemeler, hayvan yemleri

ve maddeleri ile artıkları dezenfekte edildikten sonra hastaliksız hayvan konulmasına müsaade edilir.

n) Şarbon hastalığında konulan karantina son ölüm veya iyileşmeden 15 gün sonra gerekli dezenfeksiyon yapıldıktan sonra kaldırılır.

Sığırlarda Tüberküloz

Madde 110 - Ticari amaçla süt sığırcılığı yapılan yerlerdeki ineklerin sistematik muayenelerinde veya tüberkülin testi yapıldığında yahut Bakanlıkça uygulamaya konulan projelerle ilgili çalışmalarda tüberküloz hastalığı tesbit edildiğinde hayvan sağlık zabıtası komisyonu toplanır. Hükümet veteriner hekimince düzenlenen hastalık raporuna göre hastalık çıkış kararı alınır ve ilan edilir.

a) Tüberkülozlu hayvanlar tazminatlı olarak kestirilir. Etleri hakkında bu yönetmelik ve Etlerin Teftiş Talimatı'na göre işlem yapılır.

b) Tüberküloz hastalığı tesbit edilen hayvanla bir arada bulunan damızlık sığırlara tüberkülin testi uygulanır. Test neticesi müsbet olanlar aynı şekilde tazminatlı olarak kestirilir.

c) Yurt dışından getirilen damızlık sığırlara mahallinde veya tahaffuzhanede uygulanan tüberkülin testinin neticesi menfi ise gittikleri yerlerde iki ay sonra tekrar tüberkülin testi yapılır. Bu testte de menfi sonuç verenler hastaliksız kabul edilir.

d) Süt sığırcılığı yapanlar her yıl ineklerini tüberküloz hastalığı bakımından muayeneye ve tüberkülin testi yaptırmaya mecburdur. Hükümet veteriner hekimi hastaliksız hayvanlar için sağlık belgesi düzenler ve sahibine verir. Bu testi yaptırmayan hayvan sahipleri, haklarında kanuni işlem yapılmak üzere savcılığa bildirilir.

e) Tüberkülin testi uygulaması ve neticesi ile ilgili hususlarda Sığır Tüberkülozu Yönetmeliği uygulanır.

f) Tüberküloz hastalığı çıkan ahırlara dezenfekte edilmedikçe hayvan konulamaz. Hasta ve hastalıktan şüpheli sığırların yemleri ve maddeleri yakılarak veya gömülerek imha edilir. Süt kapları buharla yahut ilaçla dezenfekte edilir.

g) Tüberküloz hastalığı çıkan yerlerdeki ineklerin sütü çiğ olarak satışı verilmez.

h) Tüberkülozda karantina, hastalık çıkan ahır, ağıl veya yerle sınırlıdır. Hastalar dışındaki hayvanlarda test sonucu menfi ise test iki ay sonra tekrarlanır. İkinci test neticesi menfi olan hayvanlar hastaliksız kabul edilir ve karantina dezenfeksiyon yapılarak kaldırılır.

Koyun ve Keçilerde Çiçek

Madde 111 - Yurt içinde koyun ve keçilerde çiçek hastalığının çıktığını haber alan hükümet veteriner hekimi hastalık mahalline gelince hasta hayvanları muayene eder ve hastalık raporunu düzenler. Hayvan sağlık zabıtası komisyonu hastalık çıkış kararını alır ve hastalığı ilan eder.

a) Çiçek hastalığına yakalanmış koyun ve keçiler ayrı bir yerde muhafaza altına alınır. Hastalıktan şüpheliler müşahede altında tutulur. Hastalığın bulaşması tehlikesi olan bütün koyun ve keçilere çiçek aşısı uygulanır.

b) Çiçek hastalığından veya hastalık şüphesi altındaki hayvanlardan ölenler derileri ile birlikte yakılarak yahut derin çukurlara gömülmek suretiyle imha edilir.

c) Karantina bölgesine dışarıdan hayvan girmesine ve içeriden hayvan çıkarılmasına izin verilmez. Karantina kaldırılıncaya kadar buradaki hayvanlar, yün ve derileri, hayvan yemleri ve maddeleri ile sürü köpeklerinin dışarı çıkarılması yasaklanır.

d) Hastalıklı veya hastalıktan şüpheli hayvanlarda kullanılan her türlü alet ve malzeme dezenfekte edildikten sonra karantina bölgesi dışına çıkarılmasına müsaade edilir.

e) Karantinaya alınan yerlerdeki hastalıktan ve bulaşmadan şüpheliler ile iyileşmiş hayvanların kapalı vasıtalarla en yakın mezbahada kesilmelerine izin verilir. Bulaşmadan şüpheli hayvanların yün, deri, tırnak ve boynuzlarının dezenfekte edilmesi zorunludur.

f) Hastalık çıkan yerlerdeki koyun ve keçilerin 10 gün içinde kesilecekleri tesbit edilmişse bu hayvanlara aşı uygulanmaz.

g) Hastalıklı yerden izinsiz olarak çıkarılan sürüler bulunduğu yerde karantinaya alınır. Çıkarılanlar hakkında kanuni işlem yapılmak üzere savcılığa müracaat edilir.

h) Çiçek hastalığına yakalanmış hayvanlarda iyileşenler 15 gün bekletildikten sonra dezenfekte edilerek hastaliksız hayvanların yanına gönderilir.

i) Koyun veya keçi çiçek hastalığına yakalanmış hayvanların buldukları yerlere giren bakıcıların çıkışlarında gerekli dezenfeksiyonu yapmaları zorunludur.

j) Hastalık çıkan yerlerdeki hayvan yemlerinin buradaki hayvanlar tarafından tüketilmesine müsaade edilir.

k) Koyun veya keçi çiçek hastalığı sebebiyle alınan karantina tedbirleri son iyileşme veya ölümden 60 gün sonra kaldırılır.

Ruam Hastalığı

Madde 112 - Tektırnaklı hayvanlardaki burun akıntısı, burunda ülser, çene altı lenf yumrularının ağrısız şişkinliği veya deride ağrısız şişkinlikler yahut sebepsiz zayıflayan, vücut harareti değişiklik gösteren, öksüren ve yapılan tedaviye cevap vermeyen, testisleri şişmiş ve iltihaplı hayvanlara talimatnamesindeki esaslara göre mallein tatbik edilir. Sonuç müsbet ise hükümet veteriner hekimi hastalık raporu düzenler. Toplanan hayvan sağlık zabıtası komisyonu hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder.

a) Mallein uygulaması sonunda hasta oldukları anlaşılan tektırnaklı hayvanlar tazminatlı olarak öldürülür ve imha edilir.

b) Hastalıktan ve bulaşmadan şüpheli hayvanlar hakkında talimatnamesindeki hususlar uygulanır.

c) Hasta, hastalıktan ve bulaşmadan şüpheli hayvanların kesilmesine ve etlerinin tüketimine izin verilmez.

d) Ruam hastalığından ölen veya öldürülmesine karar verilen hastalar kapalı vasıtalarla gömülecekleri yahut yakılacakları yere sevk edilir. Nakil sırasında burun akıntılarının çevreye bulaşmaması için gerekli tedbirler alınır. Kadavralar üzerine sönmemiş kireç dökülerek derin çukurlara gömülür. Nakilden sonra vasıtaların dezenfekte edilmesi mecburidir.

e) Ruam hastalığı çıkan veya hasta hayvanların muhafaza edildiği ahıra dışarıdan hayvan sokulmasına izin verilmez; her türlü eşya alet ve malzeme ile hayvan yemlerinin çıkarılması yasaklanır, hasta hayvanlara ait gübreler yakılır.

f) Bakanlıkça hazırlanan program ve projelere göre hastaliksız oldukları tesbit edilen tektırnaklı hayvanlara hükümet veteriner hekimince bir belge verilir. Alım ve satım sırasında bunun gösterilmesi zorunludur. Taşımada çalıştırılan tektırnaklı hayvanların altı ayda bir hükümet veteriner hekimine muayene ettirilmesi mecburidir.

g) Bulaşmadan şüpheli olarak müşahedeye alınan hayvanların buldukları yerden çıkarılmaları yasaktır. Çıkarılmaları halinde yeni götürdükleri yerdeki hastalığa

yakalanabilecek hayvanlarla birlikte karantinaya alınır. Sahibi hakkında Kanunun cezai hükümleri uygulanır.

h) Hasta, hastalıktan ve bulaşmadan şüpheli hayvanların buldukları yerdeki yemlikler, zemin ve duvarlar ile alet, eşya ve malzemeler mümkünse eldiven geçirilerek veya kimyevi maddelerle dezenfekte edildikten sonra kullanılır. Dezenfekte edilen ahırlara bir hafta sonra hayvan konulur.

i) Ruam hastalığı insan sağlığı için tehlikeli olduğundan hastaların buldukları yerlere derilerinde yara olanların girmesine izin verilmez.

j) Yönetmelikte yer almayan hususlarda Ruam Savaş Yönetmeliği uygulanır.

k) Ruamda karantina hastalık çıkan ahır veya yerle sınırlıdır. Hastalar dışındaki hayvanlarda test sonucu menfi ise test 21 gün sonra tekrarlanır. İkinci test sonucu menfi olanlar hastaliksız kabul edilir ve karantina dezenfeksiyon yapılarak kaldırılır.

Durin Hastalığı

Madde 113 - Veteriner hekimce yapılan muayenede durin hastalığına yakalandığı anlaşılan veya hastalıktan şüphelenen tektırnaklı hayvanlar derhal ayrı bir yerde muhafaza altına alınır. Hastalığı haber alan hükümet veteriner hekimi hastalık çıkış raporunu düzenler. Hayvan sağlık zabıtası komisyonu hükümet veteriner hekiminin raporunu inceleyerek hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder.

a) Hasta ve hastalıktan şüpheli tektırnaklı hayvan cinsi temastan alıkonur ve ayrı bir yerde muhafaza edilir. Hastaların bir yıl içerisinde cinsi temasta bulunduğu aygır veya kısraklar tesbit edilerek sahipleri yanında bir yıl müşahede altında bulundurulur. Müşahede müddeti sonunda hastaliksız olduklarına hükümet veteriner hekimince karar verilenler serbest bırakılır.

b) Durin hastalığı tedavi edilmeyecek derecede ilerlemiş aygır ve kısraklar hayvan sağlık zabıtası komisyonu kararı ile tazminatsız öldürülür ve imha edilir.

c) Durin hastalığı bir bölgenin birkaç yerindeki tektırnak hayvanlarda çıktığında bölgedeki bütün tektırnaklı hayvanların hükümet veteriner hekimince muayene edilmesi mecburidir.

d) Durin hastalığına yakalanmış aygırlar kastre edilir, kısrakların-tedavi edilmiş olsalar bile-damızlıkta kullanılması yasaklanır. Hastalığın yaygın olduğu yerlerde bir yaşındaki erkek ve iki yaşındaki dişi hayvanlar da muayene edilir.

e) Durin hastalığına yakalanmış veya hastalıktan şüpheli hayvanlar iki haftada bir hükümet veteriner hekimince muayene edilir. Bunların buldukları yerden ayrılmaları yasaklanır.

f) Hastalığın bulaşmasından şüphelenen tektırnaklı hayvanlar buldukları yerden çıkarılmaz ve yavru almak için çiftleşmede kullanılmaz. Bulaşmadan şüpheli hayvan sayısı fazla ise hastalık bölgesinde muayene istasyonu kurulur. Hayvan sahipleri hayvanlarını muayene istasyonuna getirmek zorundadır.

g) Hastalık çıkan yerdeki bulaşmadan şüpheli hayvanların başka yerlere götürülmelerinde zaruret varsa hükümet veteriner hekimince karar verilir ve gittikleri yerin il veya ilçe müdürlüğü haberdar edilir.

h) Hasta veya hastalıktan şüpheli tektırnaklı hayvan özel veya kamu kuruluşuna ait ise, idaresine bilgi verilir. İdare, hayvan sağlık zabıtası komisyonunun kararlarına uymakla yükümlüdür.

i) Durin hastalığında bir yıl süre ile müşahedeye alınan hayvanlardan, hasta ve hastalıktan şüpheli erkekler kastre edilip, kısraklar öldürüldükten sonra dezenfeksiyon yapılarak karantina tedbirleri kaldırılır.

Sığır Brusellozu

Madde 114 - İneklerde yavru atma şeklinde hastalık görüldüğünde ilgililerce mülki makamlara veya Bakanlık il ve ilçe müdürlüğüne bildirilir. Hükümet veteriner hekimi hastalık çıkan yerde gerekli muayeneyi yapar ve laboratuvar raporuna istinaden hastalık çıkış raporunu düzenler. Hayvan sağlık zabıtası komisyonu hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder.

a) Yavru atan inekler ayrı bir yerde muhafaza altına alınır ve laboratuvara talimatnamesine göre marazi madde gönderilir.

b) Hasta ve hastalıktan şüpheli hayvanlarla bir arada bulunan diğer bütün sığırlar bulaşmadan şüpheli olarak talimatnamesine göre hükümet veteriner hekimince muayene edilir.

c) Laboratuvar muayenesi neticesinde bruselloz hastalığına yakalandıkları anlaşılan hayvanlar ile bunların ait oldukları sürülerdeki, köy, ahır yahut meradaki bütün hayvanlar hastalıktan şüpheli olarak müşahedeye alınır. Altı ayda bir kan serumu veya sütlerinin serolojik muayenesi yapılır. Bir yıl içinde hiç bir yavru atma olayı görülmez ve son iki altı aylık kan serumları menfi bulunur ise bu hayvanlar hastaliksız sayılır.

d) Laboratuvar muayenesi sonucunda bruselloz hastalığına yakalandığı anlaşılan damızlık boğalar dışındaki sığırlar tazminatlı olarak kestirilir. Et ve sakatatı hakkında Yönetmelik ve Etlere Teftiş Talimatına göre işlem yapılır.

e) Damızlık olarak kullanılan boğaların altı ay ara ile üç defa kan serumlarının muayene ettirilmesi zorunludur. Laboratuvar muayenesi sonucu hastalık tesbit edilen boğalar damızlıkta kullanılmaz; kastre edilir.

f) Hastalık çıkan sürülerde bir yaşından aşağı sığırlar ayrılıp ayrı bir sürü meydana getirilir. Mümkün olmadığı hallerde hastaliksız hayvanlarla bir arada bulundurulur.

g) Hastalıklı ve bulaşmadan şüpheli inekler ayrı yerlerde muhafaza edilir ve bu sürülerin sağımı, sağlam hayvanlardan ayrı olarak ayrı kişiler ve vasıtalarla yapılır. Sütlerin birbirine karıştırılması yasaktır. Laboratuvar muayenesinde sütlerinde mikrop bulunan ineklerin sütleri imha edilir. Mikrop bulunmayan sütlerin kaynatılarak veya pastörize edilerek yahut yoğurt olarak tüketimine izin verilir. Hastalıklı ineklerin sağımı sırasında sütlerinin yerlere ve çevreye dökülmesine müsaade edilmez. Buzağı ve danaların hastalıklı ineklerin sütünü emmesi önlenir.

- h) Hastalık çıkan sürülerdeki ineklerin doğumları bu iş için ayrılan yerde yaptırılır. Doğumdan sonra vajen akıntıları bitinceye kadar aynı yerde bırakılır. Sonra arka kısımlar ve ayakları dezenfekte edilerek doğum yaptığı yerden çıkarılır ve geldiği sürüye katılır.
- i) Bruselloz hastalığına yakalanmış hayvanlardan çok zayıf olanlarının etleri kesildikten sonra imha edilir. Diğer etler hakkında Yönetmeliğe ve Etlerin Teftiş Talimatına göre işlem yapılır.
- j) Bruselloz hastalığı mücadelesinde bu Yönetmelikte yer almayan konularda Brusellosis Mücadele Talimatnamesine göre işlem yapılır.
- k) Brusellozda karantina hastalık çıkan ahır veya yerle sınırlıdır. Bruselloz tespit edilen yerde bir yıl içinde hiçbir yavru atma olayı görülmez ve son iki altı aylık kan muayeneleri menfi bulunur ise, bu yerdeki hayvanlar hastaliksız sayılır. Dezenfeksiyondan sonra karantina tedbirleri kaldırılır.
- l) Bruselloz hastalığı ile ilgili aşılama programı ve kullanılacak aşı Bakanlıkça belirlenir. Bruselloz aşısı tatbik olunan hayvanlar verilen talimata göre işaretlenir.
- m) Ticari amaçla süt inekçiliği yapan işletmelerin bruselloz hastalığı bakımından muayene ve kontrolleri Bakanlıkça verilen talimata göre yapılır.

Koyun ve Keçi Brusellozu Hastalığı

Madde 115 - Koyun ve keçilerde laboratuvar raporuna istinaden bruselloz hastalığı tesbit edildiğinde veteriner hekim hastalık çıkış raporu düzenler. Hayvan sağlık zabıtası komisyonu hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder.

- a) Yavru atan hayvanlar sağlamlardan ayrılır. Hastalık çıkan sürünün sütlerinin kaynatıldıktan sonra tüketimine izin verilir.
- b) Hastalığın sağlamlara bulaşmasını önlemek için atık yavru zarları yakılıp imha edilir. Ahır ve ağıllarda dezenfeksiyon yapılır.
- c) Hastalık bulaşma ihtimali olan hastaliksız koyun ve keçilere, prospektüsünde yazılı şartlara dikkat edilerek, aşı yapılır. Aşı yapılan hayvanlar işaretlenir.
- d) Karantinaya alınan hastalıklı bölgeye çift tırnaklı hayvanların girmesi yasaklanır.
- e) Koyun ve keçilerde bruselloz hastalığı ile mücadele etmek için Bakanlıkça hazırlanacak program ve projelere göre koyun, keçi, kuzu ve oğlaklara aşı uygulanır. Kuzu ve oğlak aşılamalarına ertesi yıllarda da devam edilir.
- f) Bruselloz hastalığı çıkan koyun ve keçi sürülerindeki koç ve tekeler enenir ve damızlıktan çıkarılır.
- g) Koyun ve keçilerde çıkan bruselloz hastalığı sebebiyle alınan karantina tedbirleri hastalık çıkan ağıl veya yerle sınırlıdır. Son yavru atmadan otuz gün sonra dezenfeksiyon yapılarak karantina tedbirleri kaldırılır.

Tavuk Vebası Hastalığı

Madde 116 - (Değişik madde: 27/02/2001 - 2001/2012 S.K. Yön./1. md.)(*)

Tavuk vebasası hastalığının çıktığını haber alan hükümet veteriner hekimi hastalık mahallinde gerekli muayene ve incelemeleri yapar, laboratuvar raporuna istinaden hastalık çıkış raporunu düzenler. Hayvan sağlık zabıtası komisyonu hastalık çıkış kararını alır ve ilan eder.

a) Tavuk vebasası hastalığının çıkmış olduğu yere hükümet veteriner hekimi gelinceye kadar ölen kanatlılara ait kadavralar saklanır. Kokuşanlar yakılarak veya gömülerek imha edilir. Hastalık çıkan yere gelen hükümet veteriner hekimi teşhis için laboratuvara marazi madde gönderir.

b) Laboratuvar sonucu gelinceye kadar geçici kordon konularak hasta kanatlılar ile bulaşmadan şüpheli kanatlılar ayrı bir yerde bulundurulur. Hastaliksız kanatlıların hastalarla teması önlenir.

c) Hasta ve hastalıktan şüpheli kanatlıların bulunduğu yere bakıcı ve ilgililerden başkasının girmesine izin verilmez, bakıcıların diğer kümeslerle ilişkisi kesilir. Buralarda gerekli dezenfeksiyon tedbirlerinin alınması zorunludur.

d) Hastalık çıkan bölgenin giriş ve çıkışlarına tavuk vebasası yazılı levhalar asılır. Karantinaya alınan yerlere evcil ve yabani hiçbir kanatlı sokulmaz ve buralardan başka yerlere de kanatlı hayvan nakline izin verilmez. Hastalık çıkan kümes veya çiftlikteki tüm kanatlılar imha edilir.

e) Hastalık sebebi ile karantinaya alınan yerlerden yumurta, kanatlı gübresi, tüyü ve yemlerin dışarı çıkarılması yasaklanır, bu hayvan maddeleri imha edilir.

f) Nakliyat sırasında kanatlılarda veba hastalığından şüphe edildiğinde bütün hayvanlar bulunduğu yerin il ve ilçe müdürlükleri tarafından karantinaya alınır. Hastalığın kesin tespiti yapıldığında da tüm kanatlı ve altlıklar imha edilir.

g) Hastalık çıkan kümeslerde karantina tedbirleri son imhadan 21 gün sonra gerekli dezenfeksiyonlar yapılarak kaldırılır.

h) Yurt dışından hudut giriş kapılarına getirilen tavuklarda veba hastalığı tespit edildiğinde buldukları yerde imha edilir.

i) Tavuk vebasası hastalığı mücadelesinde bu Yönetmelik'te yer almayan hususlarda Tavuk Vebasası Koruma ve Mücadele Talimatnamesi'ne göre işlem yapılır.

NOT : (*) 27/02/2001 tarih ve 2001/2012 Karar Sayılı Yönetmeliğin 1. maddesi ile değiştirilen madde için Tarihçeye bakınız.

TARİHÇE : 1 - 27/02/2001 tarih ve 2001/2012 Karar Sayılı Yönetmeliğin 1. maddesi ile değiştirilen madde metni:

Madde 116 - Tavuk vebasası hastalığının çıktığını haber alan hükümet veteriner hekimi hastalık mahallinde gerekli muayene ve incelemeleri yapar ve hastalık çıkış raporu düzenler. Hayvan sağlık zabıtası komisyonu hastalık çıkış kararını alır ve ilan eder.

a) Tavuk vebasası hastalığının çıkmış olduğu yere hükümet veteriner hekimi gelinceye kadar ölen tavuklara ait kadavralar saklanır. Kokuşanlar yakılarak veya gömülerek imha edilir. Hastalık çıkan yere gelen hükümet veteriner hekimi teşhis için laboratuvara marazi madde gönderir.

b) Tavuk vebasasına yakalanmış tavuklar ve hastalıktan şüpheliler ayrı bir yerde bulundurulur. Hastalıklı bölgenin giriş ve çıkışlarına tavuk vebasası yazılı levhalar asılır. Hastaliksız tavukların hastalarla teması önlenir.

c) Karantinaya alınan yerlere tavuk sokulmaz ve buralardan başka yerlere tavuk nakline izin verilmez. Hasta ve hastalıktan veya bulaşmadan şüpheli tavukların 24 saat içerisinde kesileceği sahibi tarafından bildirilirse tamamen kapalı vasıtalarla en yakın kesim yerine götürülmelerine izin verilir. Hükümet veteriner hekimi gerekli kontrolü yapmakla yükümlüdür. Kesilen hayvanların tüy, gübre ve karantina bölgesindeki kanları imha edilir. Hastaliksız tavukların sahibinin isteği halinde kesilmek üzere bölge dışına çıkarılmasına müsaade edilir.

d) Hasta ve hastalıktan şüpheli tavukların bulunduğu yere bakıcı ve ilgililerden başkasının girmesine izin verilmez. Buralarda gerekli dezenfeksiyon tedbirlerinin alınması zorunludur.

e) Hastalık sebebi ile karantinaya alınan yerlerden tavuk gübresi, tüyü ve yemlerin dışarı çıkarılması yasaklanır.

f) Nakliyat sırasında tavuklarda veba hastalığı tesbit edildiğinde bütün hayvanlar karantinaya alınır. Hayvan sahibinin isteği halinde en yakın tavuk kesim yerinde 24 saat içinde kestirilmelerine müsaade edilir.

g) Bulaşmadan şüpheli tavuklar onbeş gün karantina altında bulundurulur. Bu müddet içerisinde hastalıktan ölen tesbit edilmez ise serbest bırakılır.

h) Hastalık çıkan kümeslerde gerekli dezenfeksiyon yapıldıktan sonra hastaliksız tavukların yetiştirilmesine izin verilir.

i) Yurt dışından hudut giriş kapılarına getirilen tavuklarda veba hastalığı tesbit edildiğinde buldukları yerde tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir.

j) Tavuk vebasası hastalığında alınan karantina tedbirleri son ölümden 15 gün sonra dezenfeksiyon yapılarak kaldırılır.

Newcastle Hastalığı

Madde 117 - Newcastle hastalığı çıktığında hükümet veteriner hekimi hastalık çıkış raporu düzenler. Hayvan sağlık zabıtası komisyonu hükümet veteriner hekiminin raporuna göre hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder.

a) Hastalık çıkan yere gelen hükümet veteriner hekimi teşhis için ölen hayvanlardan bir kaç tanesini plastik torba veya kutu içinde en seri vasıta ile laboratuvara gönderir. Diğer tavuk kadavraları yakılarak veya gömülerek imha edilir. Ölen hayvanların baş, uzun kemik ve nefes borusu ile iç organları da laboratuvara teşhis için gönderilebilir.

b) Hasta ve hastalıktan şüpheli tavuklar ayrı bir yerde bulundurulur. Buralara hastaliksız tavukların, yabani kuşların, kemirici ve diğer hayvanların girmesi önlenir.

c) Hasta ve hastalıktan şüpheli tavukların buldukları yerlerden gübre ve tüylerinin başka yere taşınmasına izin verilmez. Ancak gübre ve tüyler yakılmak için dışarı çıkarılır.

d) Hasta, hastalık ve bulaşmadan şüpheli tavukların 24 saat içinde kestirilmesi şartı ile en yakın kesim yerine sevklarine müsaade edilir. Kesilen tavukların zayıf olmayanlarının etlerinin tüketimine izin verilir. Hastaliksız tavuklara da sahibinin isteği halinde aynı işlem uygulanır.

e) Bulaşmadan şüpheli tavuklarda 15 gün içinde hastalık görülmez ise aşı yapılarak hastaliksız tavuklar arasına katılır.

f) Newcastle hastalığı çıkan kümeslere dezenfeksiyon yapıldıktan sonra hastaliksız tavukların konulmasına müsaade edilir.

g) Hayvan sağlık zabıtası komisyonunca hudutları belirtilen karantina sahasına dışarıdan tavuk sokulmaz. Ancak kesilmek üzere sevkedilecek tavukların çıkarılmasına hükümet veteriner hekimi müsaade eder.

h) Newcastle hastalığı ile mücadele, koruma ve aşılama işlemlerinde Kanatlıların Yalancı Tavuk Vebası (Newcastle) Hastalığına Karşı Koruma ve Savaş Yönetmeliği uygulanır.

i) Hastalık çıkan yerlerde karantina tedbirleri kaldırıldıktan 30 gün sonra yumurtalar damızlıkta kullanılır. Kuluçka makinalarına konulan yumurtaların ilk 12 saat içinde formol veya uygun bir dezenfeksiyon ile dezenfekte edilmesi zorunludur.

j) Newcastle hastalığı çıkan yerlerdeki karantina tedbirleri son ölümden ve imhadan 15 gün sonra dezenfeksiyon yapılarak kaldırılır.

Kanatlı Tifosu (Tavuk Tifosu) ve Pullorum Hastalıkları(*)

NOT : (*) "Tavukların Salmonellosisi" olan madde başlığı, 11/04/2003 tarih ve 25076 sayılı R.G.de yayımlanan Yönetmeliğin 1. maddesi ile metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Madde 118 - (Değişik madde: 11/04/2003 - 25076 S. R.G. Yön./1. md.)(*)

Kanatlı Tifosu ve Pullorum hastalıklarında aşağıda belirtilen tedbirler uygulanır.

a) Kanatlı Tifosu (Tavuk Tifosu) Hastalığı;

1) Kanatlılarda tifo (Salmonella gallinarum) hastalığının çıktığını haber alan hükümet veteriner hekimi hastalık mahallinde gerekli muayene ve incelemeleri yapar ve gerekli gördüğü tedbirleri alır.

2) Kanatlı tifosu hastalığından şüphe edilen sürülerden alınan ölü veya hasta hayvanlardan bir kaç tanesi kesin teşhis için, usulüne uygun olarak laboratuvara gönderilir. Laboratuvara hasta ve ölü hayvan gönderilmesinin mümkün olmadığı durumlarda; hastalıklı kanatlılara ait iç organlar, uzun kemikler, gaita, kloakal swaplar, yumurta ve kan serumları laboratuvara gönderilir.

3) Laboratuvar raporuna istinaden veteriner hekim hastalık çıkış raporunu düzenler, derhal mahalli hayvan sağlık zabıtası komisyonunu toplar, komisyon hükümet veteriner hekiminin raporuna istinaden hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder.

4) Laboratuvar muayenesine göre bu hastalığın tespit edildiği kümeslerde, ölen kanatlılar gömülür veya yakılarak imha edilirler. Enfeksiyondan şüpheli genel durumu bozuk olan kanatlılar da imha edilirler.

5) Hastalığın tespit edildiği ticari kümeslerdeki yumurtacı veya broiler sürülerinde laboratuvar muayenesi 21 gün ara ile tekrarlanır. Son iki muayenenin menfi çıkması halinde sürü hastaliksız kabul edilir.

6) Bu hastalığın tespit edildiği kümeslerdeki sürüler damızlık olarak kullanılmaz.

7) Damızlık sürülerde söz konusu hastalığın tespit edilmesi durumunda, bu Yönetmelikte yer almayan hususlarda Bakanlıkça çıkarılan yönetmelik ve talimatlar uygulanır.

8) Yurtdışından ithal edilen yumurtalar ve canlı kanatlı hayvanlar, yurda sokuldukları yerde bu hastalık bakımından laboratuvar muayenesine tabi tutulur.

9) Kanatlı tifosu sebebiyle alınan karantina tedbirleri, (5) numaralı alt bentteki şartlar yerine getirildikten sonra dezenfeksiyon yapılarak kaldırılır.

b) Pullorum Hastalığı;

1) Kanatlılarda pullorum (*Salmonella pullorum*) hastalığının çıktığını haber alan hükümet veteriner hekimi hastalık mahallinde gerekli muayene ve incelemeleri yapar ve gerekli gördüğü tedbirleri alır.

2) Pullorum hastalığından şüpheli sürülerden alınan ölü veya hasta hayvanlardan bir kaç tanesi kesin teşhis için, usulüne uygun olarak laboratuvara gönderilir. Laboratuvara hasta ve ölü hayvan gönderilmesinin mümkün olmadığı durumlarda; hastalıklı kanatlılara ait iç organlar, uzun kemikler, gaita, kloakal swaplar, yumurta ve kan serumları laboratuvara gönderilir.

3) Laboratuvar raporuna istinaden veteriner hekim hastalık çıkış raporunu düzenler, derhal mahalli hayvan sağlık zabıtası komisyonunu toplar, komisyon hükümet veteriner hekiminin raporuna istinaden hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder.

4) Laboratuvar muayenesine göre bu hastalığın tespit edildiği kümeslerde ölen kanatlılar gömülür veya yakılarak imha edilirler. Enfeksiyondan şüpheli genel durumu bozuk olan kanatlılar da imha edilirler.

5) Hastalığın tespit edildiği ticari kümeslerdeki yumurtacı veya broiler sürülerinde laboratuvar muayenesi 21 gün ara ile tekrarlanır. Son iki muayenenin menfi çıkması halinde sürü hastaliksız kabul edilir.

6) Bu hastalığın tespit edildiği kümeslerdeki sürüler damızlık olarak kullanılmaz.

7) Damızlık sürülerde söz konusu hastalığın tespit edilmesi durumunda, bu Yönetmelikte yer almayan hususlarda Bakanlıkça çıkarılan yönetmelik ve talimatlar uygulanır.

8) Yurtdışından ithal edilen yumurtalar ve canlı kanatlı hayvanlar, yurda sokuldukları yerde bu hastalık bakımından laboratuvar muayenesine tabi tutulur.

9) Pullorum hastalığı sebebiyle alınan karantina tedbirleri, (5) numaralı alt bentteki şartlar yerine getirildikten sonra dezenfeksiyon yapılarak kaldırılır.

NOT : (*) 11/04/2003 tarih ve 25076 sayılı R.G.de yayımlanan Yönetmeliğin 1. maddesi ile değiştirilen madde için Tarihçeye bakınız.

TARİHÇE : 1 - 11/04/2003 tarih ve 25076 sayılı R.G.de yayımlanan Yönetmeliğin 1. maddesi ile değiştirilen madde metni:

Madde 118 - Tavuklarda salmonellosis hastalığının çıktığını haber alan hükümet veteriner hekimi ölen ve hasta tavukları muayene eder. Hastalık çıkış raporunu düzenler. Hayvan sağlık zabıtası komisyonu toplanır, hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder.

a) Tavuk salmonellosisinden ölen veya hasta tavuklardan biri veya bir kaçısı usulüne uygun olarak teşhis için laboratuvara gönderilir.

b) Hasta veya ölü tavuk gönderilmesi mümkün olmadığında hastalıklı tavukların yumurtası, uzun kemik, iç organlar, gaita veya kan serumu laboratuvara gönderilebilir.

c) Hastalıktan ölen tavuk ve civcivler yakılır veya gömülerek imha edilir. Laboratuvar muayenesine göre hastalıklı oldukları tesbit edilen tavuklar kestirilir. Hastalık çıkan kümeslerde laboratuvar muayenesi 14 gün ara ile tekrarlanır. Müsbet vaka çıkmaz ve ölüm görülmez ise bir ay sonra muayene tekrarlanır. Son muayenede de menfi netice alınır ise kümes hastaliksız kabul edilir.

d) Tavuk salmonellosisi hastalığı çıkan kümeslerde damızlık maksadı ile yetiştiricilik yapılmaz.

e) Tavuk yetiştirilen kümesler Bakanlık il müdürlüğünce düzenlenen programa göre yılda bir defa tavuk salmonellosisi bakımından muayene edilir. Hastalık tesbit edilen kümeslerde hastalar derhal ayrılır ve kestirilir. Bu kümeslerde 6 ay içinde dört hafta aralıkla Yönetmeliğine göre muayene ve dezenfeksiyon tekrarlanır. Arka arkaya yapılan iki muayenede temiz çıkan kümesler dezenfeksiyon yapıldıktan sonra hastaliksız kabul edilir.

f) Hastalık tesbit edilen kümeslerde horozlar tavuklardan ayrılır. Hayvan yemleri, gübreleri ve artıkları yakılarak imha edilir.

g) Yurt dışından ithal edilen yumurtalardan çıkarılan civcivler ile günlük civcivlerin beş ayını doldurduklarında; tavukların ise yurda sokuldukları yerde tavuk salmonellosisi bakımından muayene edilmeleri zorunludur.

h) Bu Yönetmelikte yer almayan hususlarda Kanatlıların Pullorum ve Gallinarum Hastalığı Yönetmeliği uygulanır.

i) Tavuklarda salmonellosis hastalığı sebebi ile alınan karantina tedbirleri en son ölümden 15 gün sonra dezenfeksiyon yapılarak kaldırılır.

Kuduz Hastalığı

Madde 119 - Kuduz hastalığı çıktığını haber alan hükümet veteriner hekimi derhal hastanın bulunduğu yere gider ve hastalık çıkış raporu düzenler. Hayvan sağlık zabıtası komisyonu hastalık çıkış kararını alır ve ilan eder.

a) Kuduz hastalığına yakalanmış ve kuduz hayvan tarafından ısırılan hayvanlar tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir. Ancak, kuduz hayvan tarafından ısırılan hayvanların sahipleri öldürülmelerine rıza göstermez ise, en geç 5 gün içinde kuduz aşısı ile tedavi altına alınmak şartıyla, hayvan nevr'ilerine göre bu Yönetmelikte belirtilen karantina süresince masrafları hayvan sahibine ait olmak üzere karantinaya alınır. Hükümet veteriner hekimi gerekli kontrolü yapmakla yükümlüdür.

b) Kuduz hastalığına yakalanmış hayvan, insanları da ısırması ise hükümet veteriner hekimi durumdan mahalli sağlık teşkilatını haberdar etmekle yükümlüdür. Isırma olayı mevcut olmasa bile il veya ilçe müdürlüklerinin hayvanlarda kuduz hastalığının çıktığını sağlık teşkilatına bildirmesi zorunludur.

c) Kuduz hastalığı çıkan yerdeki sahipsiz ve başıboş köpekler köylerde muhtar ve ihtiyar heyetince, kasaba ve şehirlerde belediye zabıtasınca tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir.

d) Kuduz hastalığının bulaşmasından şüphe edilen hayvanlar da tazminatsız olarak öldürülür ve imha edilir. Sahipleri öldürülmelerine rıza göstermez ise en geç 5 gün içinde kuduz aşısı ile tedavi altına alınarak et yiyenler, tektırnaklılar ve sığırlar altı ay; koyun, keçi, domuz ve kanatlılar üç ay masrafları sahibine ait olmak üzere karantinaya alınır. Hükümet veteriner hekimi gerekli kontrolü yapmakla yükümlüdür.

e) Kuduz hastalığından şüphe edilen hayvanlar şehir ve kasabalarda belediyeler, köylerde muhtarlıklar tarafından yaptırılan kapalı yerlerde 10 gün müddetle müşahedeye alınır. Müşahede sonunda kuduz hastalığının belirtisini göstermeyen hayvanlar hastaliksız sayılır. Müşahede masrafları sahibine aittir.

f) Kuduz hastalığına yakalanmış veya hastalıktan şüpheli bir köpek müşahede yerinden kaçır ve bulunamaz ise o mıntıkanın on kilometrelik çevresindeki sahipsiz ve başıboş köpekler öldürülür ve imha edilir. Sahipli köpekler zincire bağlanır. Çoban köpekleri sürülerin bulunduğu yerde serbest bırakılır.

g) Sahipli kedi ve köpeklerin kuduz hastalığına karşı aşılması mecburidir. Şehirlerde belediyelerce, köylerde muhtarlıklarca sahipli köpek ve kedilerin kaydı tutulur. Bu kayıtlar hükümet veteriner hekimince denetlenir. Köpekler üç aylık kediler altı aylık olduklarında ilk defa aşılanırlar. Her yıl aşı tekrarlanır. Aşılanan hayvanlar için aşı belgesi düzenlenir. Belgesizler öldürülür ve imha edilir.

h) Kuduz hastalığından veya bulaşmadan şüphe edilen hayvanların buldukları yerin dışına çıkarılmasına izin verilmez. Bu hayvanların kesilmesi ve etlerinin tüketilmesi yasaktır, sütleri imha edilir.

i) Belediyeler ve köy muhtarlıkları kuduz hastalığından veya bulaşmadan şüpheli hayvanların müşahedeye alınabilecekleri yeri temin etmek zorundadır.

j) Kuduz hastalığına yakalanmış veya hastalıktan şüpheli hayvanların kadvraları, derileri ile birlikte imha edilir.

k) Kuduz hastalığının kesin teşhisi için, hastalığa el koyan veterinerlikçe ölen veya öldürülen hayvanın başı bolca tuzlanıp, plastik torbaya sardırılır. Teneke kutu içerisinde veya tahta

kutuda laboratuvara gönderilir. Ambalaj üzerine kuduz kelimesinin belli olacak şekilde yazılması zorunludur.

l) Kuduz veya kuduz hastalığından şüphe edilen hayvan tarafından ısırılan hayvanlara beş gün içinde küratif aşı, tarifnamesine göre yapılır.

m) Kuduz hastalığı sebebi ile konulan karantina tedbirleri hastalığa yakalanan hayvan; et yiyen, tektırnaklı ve sığır ise altı ay sonra; koyun, keçi, domuz ve kanatlılarda üç ay sonra dezenfeksiyon yapılarak kaldırılır.

n) Kuduz hastalığı ile mücadele ilgili bakanlıklarla yapılacak müşterek çalışma esasları düzenlenecek protokollerle belirlenir.

At Vebasısı Hastalığı

Madde 120 - At vebasısı hastalığının çıktığını haber alan hükümet veteriner hekimi hastalık çıkan yere gelir ve hastalık çıkış raporunu düzenler. Hayvan sağlık zabıtası komisyonu hükümet veteriner hekiminin raporunu inceler ve hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder.

a) Hasta tektırnaklı hayvanlar ayrılır ve tazminatlı olarak öldürülür ve derileri ile birlikte imha edilir.

b) Hastalık çıkan yerin giriş ve çıkış noktalarına at vebasısı hastalığı levhası dikilir.

c) Karantina bölgesine tektırnaklı hayvanların girmesine izin verilmez; hastalık çıkan yerdeki tektırnaklı hayvanların ahırları sineklere karşı ilaçlanır.

d) Hastalıktan ve bulaşmadan şüpheli hayvanlar ayrı bir yerde muhafaza altında bulundurulur. Vücut hararetleri devamlı kontrol edilir. Vücut harareti yükselen ve vücutta ödem teşekkül eden, ağız ve burun akıntısı bulunan hayvanlar derhal tazminatlı olarak öldürülür ve imha edilir.

e) Hastalığın bulaşmasını önlemek için hastalık çıkan yerdeki ve civarındaki tektırnaklı sağlam hayvanlar at vebasısı aşısı ile aşılanır. Yurt içinde yapılacak koruyucu aşılama Bakanlıkça verilecek programa göre uygulanır.

f) At vebasısı hastalığından ölen veya öldürülen hayvanlar iki metre derinliğindeki çukurlara gömülür veyahut yakılarak imha edilir.

g) At vebasısı hastalığı sokucu sinekler vasıtası ile bulaştığından, hastalık çıkan yerlerdeki tektırnaklı hayvanların ahır ve pencereleri sinek geçirmeyen tellerle kapatılır ve hastalık süresince hayvanlar dışarı çıkarılmaz.

h) At vebasısı hastalığını bulaştıran sokucu sinekle su birikintileri ve bataklıkların bulunduğu yerlerde yaşadıklarından buralara tektırnaklı hayvan sokulmaz, mümkünse buraları ilaçlanır.

i) Yurdumuza sınır olan devletlerde veya başka ülkelerde at vebasısı hastalığı çıktığında tesis edilecek tampon bölgeler ve aşı uygulamaları Bakanlıkça belirlenir.

j) At vebası hastalığında konulan karantina tedbirleri son ölüm veya öldürülmeden 60 gün sonra dezenfeksiyon yapılarak kaldırılır.

Mavidil Hastalığı

Madde 121 - Koyunlarda mavidil hastalığının çıktığını haber alan hükümet veteriner hekimi hastalık çıkan yere gelir ve hastalık çıkış raporunu düzenler. Hayvan sağlık zabıtası komisyonu hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder.

- a) Hasta ve hastalıktan şüpheli koyunlar ayrılır. Bulaşmadan şüpheliler ayrı bir yerde muhafaza altına alınır.
- b) Mavidil hastalığının virüsünü sinekler taşıdığından hayvan ve hayvan barınakları ilaçlanır.
- c) Hastalığın sağamlara bulaşmasını önlemek için mümkünse koyun sürüleri alçak ova ve bataklık yerlerden yüksek yerlere götürülür. Hastaliksız hayvanlara aşı uygulanır.
- d) Hayvanlar öğleden sonra ve geceleri kapalı yerlerde muhafaza edilir.
- e) Karantina bölgesine dışarıdan koyun keçi ve sığır sokulması ve çıkarılması yasaktır. Aşılannmış koyunların bölgeye girmesine müsaade edilir.
- f) Mavidil hastalığı çıkan veya çıkma ihtimali olan bölgelerdeki koyunlara Bakanlıkça düzenlenen programa göre koruyucu aşı uygulanır.
- g) Mavidil hastalığında konulan karantina tedbirleri son iyileşme ve ölümden kırk gün sonra kaldırılır.

Koyun ve Keçi Vebası (PPR) (*)

NOT : (*) Madde başlığı "Uyuz Hastalığı" iken, 05/08/1999 tarih ve 99/13213 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 1 inci maddesiyle metne islendiğı şekilde değiştirilmiştir.

Madde 122 - (Değişik madde: 05/08/1999 - 99/13213 K.)

Koyun ve keçi Vebası hastalığı tespit edildiğinde hastalığı söndürmek için genel tedbirlere ilave olarak hastalığın durumuna göre aşıdaki özel tedbirler o yerin hayvan sağlık zabıtası komisyonunca kararlaştırılır.

- a) Koyun ve keçi Vebası çıkan yer karantinaya alınır ve geçit yerlerine hastalık levhaları konur. Hastalıklı yerin pazarında küçükbaş hayvanların satışı yasaklanır.
- b) hastalığın bulaşmasından şüphe duyulan hayvanlar dışında olan ve enfeksiyona açık çayır, mera, su ve yol ortaklığı bulunan küçükbaş hayvanlara attanue homolog PPR asisi veya attanue sığır Vebası asisi tatbik edilir.
- c) Koyun ve keçi Vebası hastalığının süratli bir şekilde yayılma gösterdiği durumlarda karantina bölgesindeki iskele, istasyon ve anayollarda küçükbaş hayvan sevkıyatı yasaklanır.

d) Koyun ve keçi vebasından öldükleri kesin olması sebebiyle otopsi yapılmayan hayvanlarla, hastalık şüphesiyle otopsi yapılan hayvanlar iki metre derinliğindeki çukurlara üzerine sönmemiş kireç dökülerek veya yakılarak gömülür.

e) Koyun ve keçi Vebası hastalığı çıktığında uygulanacak asılama programı ve esasları Bakanlıkça tespit edilir ve valiliklere bildirilir.

f) Koyun ve keçi Vebası hastalığının çıkması sonucu karantinana alınan yerlerden koyun, keçi, sığır, manda ve kanatlı hayvanlar ile saman, ot ve hayvansal maddelerin çıkartılması yasaktır. Deve ve tektırnaklı hayvanlar ile sığır derilerinin dezenfekte edildikten sonra dışarı çıkartılmasına izin verilir.

g) Nakliyat esnasında koyun ve keçilerde veba hastalığı saptandığında ilk varılacak iskele, istasyon ve diğer yerlerde hastalar, hayvan sağlık zabıtası komisyonu kararı ile 21 gün süreyle karantinaya alınır. Karantina altına alınan yerlerdeki sürülerin bakım ve iâşe masrafları sahipleri tarafından karşılanır.

h) Hasta veya hastalıktan şüpheli hayvanlarla temas edenlerin ellerini, elbise ve ayakkabılarını dezenfekte etmeleri zorunludur. Hasta hayvanlara ait eşya ve malzemeler, nakilde kullanılan vasıtalar dezenfekte edilmedikçe kullanılmaz. Hasta hayvanların buldukları yerin zemini, duvarları, yemlikleri, bölmeleri dezenfekte edildikten sonra kullanılır. Hastalıklı yerdeki yemler tektırnaklı hayvanlara yedirilebilir.

i) Koyun ve keçi Vebası hastalığı Türkiye'ye siniri olan devletlerde veya başka ülkelerde çıktığında yurt içinde belirlenecek tampon bölgeler ile koruyucu asılama programı Bakanlıkça düzenlenir. Bakanlık il müdürlükleri koyun ve keçi Vebası asılama programını bütün imkanlarını ve personelini görevlendirerek öncelikle uygulamak zorundadır.

j) Koyun ve keçi Vebası hastalığı sebebi ile konulan karantina, son ölüm veya iyileşmeden 30 gün sonra gerekli dezenfeksiyon yapılarak kaldırılır.

Scrapie(*)

NOT : (*) "Infectious Bovine Rhinotracheitis (IBR/IPV)" olan madde başlığı, 15/02/2002 kabul tarihli, 25/03/2002 tarih ve 24706 Sayılı R.G.de yayımlanan 2002/3743 karar sayılı Yönetmeliğin 1. maddesi "Infectious Bovine Rhinotracheitis, Infectious Pustular Vulvovaginitis (IBR/IPV)" olarak, 02/05/2003 kabul tarihli, 15/05/2003 tarih ve 25109 Sayılı R.G.de yayımlanan 2003/5575 karar sayılı Yönetmeliğin 1. maddesi ile de metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Madde 123 - (Değişik madde: 02/05/2003 - 2003/5575 S.Yön./1. md.)(*)

Scrapie hastalığında aşağıda belirtilen tedbirler uygulanır.

a) Hastalık ihbarını alan hükümet veteriner hekimi derhal hastalık mahalline gider, hastalık mahallinde gerekli muayeneleri yapar. Scrapiden ölen ve/veya hasta hayvanlardan biri veya birkaçı usulüne uygun olarak teşhis için laboratuvara gönderilir. Laboratuvar sonuçları alınıncaya kadar sürü veya işletme geçici kordon altına alınır.

b) Geçici kordon altındaki hayvanlar gebe ise veteriner hekim tarafından belirlenen bir yerde doğum esnasında ve sonraki 72 saat süresince diğer tüm hayvanlardan izole edilir. Plasenta, plasental mebran parçaları ve doğum sıvıları ile bulaşıcı altlık uygun şartlarda gömülerek yada yakılarak imha edilir. Doğum yapılan yer, hayvanın arka kısımları ve ayakları veteriner hekim kontrolünde uygun dezenfektanlarla dezenfekte edildikten sonra hayvan sürüye katılır.

c) Laboratuvar muayenesi sonucu scrapie şüphesi ortadan kalkarsa, şüpheli hayvanlara konan geçici kordon kaldırılır.

d) Laboratuvar raporuna bağlı olarak koyun ve keçilerde scrapie hastalığı tespit edildiğinde hayvan sağlık zabıtası komisyonu toplanarak hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder.

e) Hastalıklı sürüde tüm koyun ve keçiler, kontamine yemler, tahtadan yapılmış tüm materyaller veya bulaşma araçları, embriyo ve yumurtaları uygun şekilde imha edilir. Uygun dezenfektanlarla gerekli dezenfeksiyon yapıldıktan sonra işletmedeki kordon kaldırılır.

f) Hasta hayvana ait orijin işletme ve/veya risk altındaki hayvanları belirlemek üzere araştırma yapılır. Risk altındaki sürülerde hastalığın belirlenmesi durumunda (e) bendi uyarınca işlem yapılır.

g) Bakanlık hastalıkla ilgili gerek gördüğü her türlü mücadele esaslarını tespit ederek valiliklere bildirir.

~~~~~  
NOT : (\*) Maddenin değiştirilen metinleri için Tarihçeye bakınız.  
~~~~~

~~~~~
TARİHÇE : 1 - 15/02/2002 kabul tarihli, 25/03/2002 tarih ve 24706 Sayılı R.G.de yayımlanan 2002/3743 karar sayılı Yönetmeliğin 1. maddesi ile değiştirilen madde metni:

Madde 123 - (Ek madde: 05/08/1999 - 99/13213 K.)

Laboratuvar raporuna bağlı olarak sığırlarda infectious bovine rhinotracheitis (IBR) hastalığı tespit edildiğinde hayvan sağlık zabıtası komisyonu toplanarak hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder.

a) Hastalıktan şüpheli sığırlardan usulüne uygun olarak alınan kan serumu ilgili laboratuvara gönderilir.

b) Laboratuvar muayenesi sonucu işletmelerdeki antikör müspet çıkan hayvanlar damızlıkta kullanılamazlar.

c) Damızlık işletmelerinde ve suni tohumlama istasyonlarında sperma donorü olarak kullanılan boğaların 6 (altı) ayda bir IBR/IPV yönünden serolojik muayeneye tabi tutulmaları zorunludur. IBR/IPV yönünden müspet olan boğalar damızlıktan çıkarılarak kesime sevk edilir.

d) Bakanlık hastalıkla ilgili gerek gördüğü her türlü mücadele esaslarını tespit ederek valiliklere bildirir.

e) IBR/IPV hastalığı sebebi ile konulan karantina ahırla sınırlıdır, seropozitif hayvanlar işletmeden çıkartıldıktan sonra işletmedeki diğer hayvanlar 3 ayda bir serolojik teste tabi tutulur, son iki kan muayenesi sonucunun menfi olması halinde ise bu hayvanlar hastaliksız sayılır ve dezenfeksiyon yapılarak karantina kaldırılır.

-----
2 - 02/05/2003 kabul tarihli, 15/05/2003 tarih ve 25109 Sayılı R.G.de yayımlanan 2003/5575 karar sayılı Yönetmeliğin 1. maddesi ile değiştirilen madde metni:

Madde 123 - (Değişik madde: 15/02/2002 - 2002/3743 S.Yön./1. md.)

Laboratuvar raporuna bağlı olarak sığırlarda Infectious Bovine Rhinotracheitis veya Infectious Pustular Vulvovaginitis (IBR/IPV) hastalığı tespit edildiğinde Hayvan Sağlık Zabıtası Komisyonu toplanarak hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder. Bu konuda aşağıda belirtilen hususlara uyulur.

a) Hastalıktan şüpheli sığırlardan hastalığın ateşli döneminde burun veya konjuktivadan alınan swablar, vaginal akıntı veya vaginal swablar (buz içinde) ile birlikte kan serumu; hastalığın ateşli dönemini geçirdiyse sadece kan serumu; ayrıca atık yapan hayvanlardan atık materyali ile kan serumu, ölen hayvanlardan otopsi yapıldıysa bronchial ve mediastinal lenf düğümleri, akciğer, tonsil ve trachea alınarak ilgili laboratuvara gönderilir. Ayrıca teşhis materyallerinin yanı sıra hayvanların IBR/IPV aşı geğmişleri de mutlaka belirtilir.

b) Hastalıkla ilgili aşı geğmişleri dikkate alınarak, laboratuvar muayenesi sonucu işletmelerdeki antijen veya antikorü müspet çıkarak IBR/IPV hastalığı tespit edilen hayvanlar damızlıktan çıkarılarak mecburi kesime sevk edilir.

c) İşletmede enfeksiyonu önlemek için gerekli hijyen tedbirleri alınır, seronegatif hayvanların enfekte hayvan ve materyaller ile teması önlenir ve indirekt bulaşma faktörleri imha edilir.

d) IBR/IPV hastalığı sebebiyle konulan karantina ahırla sınırlıdır. Ancak hastalığın tabii tohumlama boğasında çıkması durumunda konulacak karantina sınırları hastalığın yayılması dikkate alınarak Hayvan Sağlık Zabıtası Komisyonunca belirlenir.

e) Damızlık işletmelerde ve sun'i tohumlama istasyonlarında sperma donorü olarak kullanılan boğaların 3 (üç) ayda bir IBR/IPV hastalığı yönünden serolojik muayenelere tabi tutulmaları zorunludur. Sperma donorü olarak kullanılan boğalara aşı yapılmaz. Seropozitif boğalar sun'i tohumlamada kullanılmaz ve mecburi kesime sevk edilir.

f) Sun'i tohumlama çalışmalarında kullanılan ithal ve yerli tohumlama payetlerindeki semenler 3 (üç) ayda bir rastgele örnekleme metoduyla etken yönünden Bakanlıkça uygun görülen laboratuvarlarca kontrol ettirilir. Kontrol sonucunda IBR/IPV hastalığı tespit edilen hayvanlara ait semenler imha edilir. Spermaların alındığı donör boğalarda damızlıktan çıkarılarak mecburi kesime tabi tutulur.

g) Damızlık işletmelerde tabii tohumlama boğası olarak seçilen buzağılar maternal antikorlar yönünden ilgili laboratuvarlarca test edilerek, antikor negatif olması durumunda 4 üncü veya 6 ncı aylardan başlamak üzere düzenli olarak Bakanlığın uygun göreceği aşılarla aşılanır.

h) İşletmelerde hastalığı tespit edilen hayvanlar mecburi kesime sevk edildikten 30 gün sonra dezenfeksiyon yapılarak karantina tedbirleri kaldırılır.

ı) Bakanlık hastalıkla ilgili gerek gördüğü her türlü mücadele esaslarını tespit ederek valiliklere bildirir.

Sığırların Süngerimsi Beyin hastalığı (BSE)

Madde 124 - (Ek madde: 05/08/1999 - 99/13213 K.)

Laboratuvar raporuna bağlı olarak sığırlarda BSE hastalığı tespit edildiğinde hayvan sağlık zabıtası komisyonu toplanarak hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder.

a) Bir işletmede, BSE'li ve BSE'den şüpheli hayvanlar tespit edildiğinde itlaf edilir ve yakılarak gömülür.

b) BSE tanısı konan hayvanlarda geçmişte ortak yem tüketen hayvanların pedigri kayıtlarına "BSE Bulaşmış Olabilir" şeklinde bir ifade islenir ve BSE tablosu açısından bu hayvanlar yaşamları boyunca izlenir.

c) Bakanlık hastalıkla ilgili gerek gördüğü her türlü mücadele esaslarını tespit ederek valiliklere bildirir.

Atların Enfeksiyöz Anemisi

Madde 125 - (Ek madde: 05/08/1999-99/13213 K.)

Laboratuvar raporuna bağlı olarak Atların enfeksiyöz anemisi hastalığı tespit edildiğinde hayvan sağlık zabıtası komisyonu toplanarak hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder.

a) Hastalıktan şüpheli atlardan usulüne uygun olarak alınan kan serumu ilgili laboratuvara gönderilir.

b) Enfekte veya Hastalıktan şüpheli olarak edilen hayvanlar itlaf edilir ve derin çukurlara üzerlerine kireç dökülerek veya yakılarak gömülür. Bulaşmadan şüpheli olarak kabul edilen hayvanlar, sağlıklı hayvanlardan en az 200 metre mesafe uzaklıkta sinek invazyonuna karşı korunmalı mekanlarda barındırılır.

c) Enfeksiyon, sokucu sinekler tarafından nakledilmesi sebebiyle sineklere karşı ilaçlamalar yapılır.

d) Hasta, Hastalıktan ve Bulaşmadan şüpheli hayvanların buldukları yerdeki yemlikler, zemin ve duvarlar ile alet, eşya ve malzemeler dezenfekte edildikten sonra kullanılır.

e) Bakanlık hastalıkla ilgili gerek gördüğü her türlü mücadele esaslarını tespit ederek valiliklere bildirir.

f) Seropozitif hayvanlar işletmeden çıkarıldıktan 3 ay sonra Bulaşmadan şüpheli hayvanlar serolojik muayeneye tabi tutulur, eğer muayene sonuçları negatif ise dezenfeksiyon yapılarak Atların enfeksiyöz anemisi hastalığı sebebi ile konulan karantina kaldırılır.

Vesiküler Stomatitis

Madde 126 - (Ek madde: 05/08/1999 - 99/13213 K.)

Laboratuvar raporuna bağlı olarak vesiküler stomatitis hastalığı tespit edildiğinde hayvan sağlık zabıtası komisyonu toplanarak hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder.

a) Enfeksiyonun farklı türlerde görülebilmesi nedeniyle, türler arası bulaşmayı önleyecek tarzda karantina tedbirleri alınır.

b) Enfeksiyon, sokucu sinekler tarafından nakledilmesi sebebiyle sineklere karşı ilaçlamalar yapılır.

c) Bakanlık hastalıkla ilgili gerek gördüğü her türlü mücadele esaslarını tespit ederek valiliklere bildirir.

d) Karantina, son ölüm veya iyileşmeden 30 gün sonra gerekli dezenfeksiyon yapıldıktan sonra kaldırılır.

Equine Encephalomyelitis

Madde 127 - (Ek madde: 05/08/1999 - 99/13213 K.)

Laboratuvar raporuna bağlı olarak equine Encephalomyelitis hastalığı tespit edildiğinde hayvan sağlık zabıtası komisyonu toplanarak hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder.

a) Enfekte veya Hastalıktan şüpheli olduğu tespit edilen hayvanlar itlaf edilir ve derin çukurlara üzerlerine kireç dökülerek veya yakılarak gömülür. Bulaşmadan şüpheli olarak kabul edilen hayvanlar, sağlıklı hayvanlardan en az 200 metre mesafe uzaklıkta sinek invazyonuna karşı korunmalı mekanlarda barındırılır.

b) Hasta, Hastalıktan ve Bulaşmadan şüpheli hayvanların buldukları yerdeki yemlikler, zemin ve duvarlar ile alet, eşya ve malzemeler dezenfekte edildikten sonra kullanılır.

c) Karantina uygulamaları sırasında, hastalığın zoonotik özelliği sebebiyle temas halindeki insanlar bu konuda uyarılır.

d) Hastalığa, koyun ve deneysel enfeksiyonlarda keçiler de duyarlı olduğundan karantina ve kontrol tedbirleri bu türler içinde uygulanır.

e) Enfeksiyon sokucu sinekler tarafından nakledilmesi sebebiyle sineklere karşı ilaçlamalar yapılır.

f) Bakanlık hastalıkla ilgili gerek gördüğü her türlü mücadele esaslarını tespit ederek valiliklere bildirir.

g) Karantina son ölüm veya itlaftan 6 ay sonra gerekli dezenfeksiyon yapıldıktan sonra kaldırılır.

Kedilerin Süngerimsi Beyin Hastalığı (FSE)(*)

NOT : (*) "Gumboro" olan madde başlığı, 02/05/2003 kabul tarihli, 15/05/2003 tarih ve 25109 Sayılı R.G.de yayımlanan 2003/5575 karar sayılı Yönetmeliğin 2. maddesi ile metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

Madde 128 - (Değişik madde: 02/05/2003 - 2003/5575 S.Yön./2. md.)(*)

Kedilerin Süngerimsi Beyin Hastalığında (FSE) aşağıda belirtilen tedbirler uygulanır.

a) Hastalıktan şüpheli kediler, mülki makamlara veya Bakanlık il ve ilçe müdürlüğüne bildirilir.

b) Hastalık ihbarını alan hükümet veteriner hekimi derhal hastalık mahalline gider, hastalık mahallinde gerekli muayeneleri yapar, klinik muayeneler sonucu hastalığın FSE olabileceği düşünülürse şüpheli kedi teşhis için laboratuvara gönderilir.

c) Laboratuvar raporuna bağlı olarak FSE hastalığı tespit edildiğinde, hükümet veteriner hekimi mahallinde gerekli klinik ve epidemiolojik muayeneleri yapar. Hayvanın ırkı, cinsiyeti ve yaşı, yapılan aşılamalar, gıda zinciri ve daha önce ortaya çıkan sinirsel hastalıklar araştırılır.

d) Bakanlık, hastalıkla ilgili gerek gördüğü her türlü mücadele esaslarını tespit ederek valiliklere bildirir.

NOT : (*) 02/05/2003 kabul tarihli, 15/05/2003 tarih ve 25109 Sayılı R.G.de yayımlanan 2003/5575 karar sayılı Yönetmeliğin 2. maddesi ile değiştirilen madde için Tarihçeye bakınız.

TARİHÇE : 1 - 02/05/2003 kabul tarihli, 15/05/2003 tarih ve 25109 Sayılı R.G.de yayımlanan 2003/5575 karar sayılı Yönetmeliğin 2. maddesi ile değiştirilen madde metni:

Madde 128 - (Ek madde: 05/08/1999 - 99/13213 K.)

Laboratuvar raporuna bağlı olarak gumboro hastalığı tespit edildiğinde hayvan sağlık zabıtası komisyonu toplanarak hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder.

a) Ölen hayvanlar ile hastalığından dolayı itlaf edilenler gömülerek ya da yakılarak imha edilir.

b) Hastalıktan şüpheli olanlar gözlem altında tutulur ve gerektiğinde (a) bendi uygulanır.

c) Kesim ağırlığına yakın bir dönemde hastalık çıkan kümeslerdeki hayvanlar kesimhaneye sevk edilir.

d) Bakanlık hastalıkla ilgili gerek gördüğü her türlü mücadele esaslarını tespit ederek valiliklere bildirir.

e) Kümes tamamen boşaldıktan sonra temizlik işlemine başlamadan önce altlık ve içerdeki tüm yüzeylere dezenfektan bir madde püskürtülerek ön dezenfeksiyon yapılır ve altlık imha edilir. Kümes yıkanıp temizlendikten sonra uygun dezenfektanlar ile kümes içindeki tüm yüzeyler dezenfekte edilir. Kümes 3 hafta süreyle bos bırakıldıktan sonra tekrar dezenfeksiyon yapılarak karantina kaldırılır.

f) Yönetmelikte yer almayan hususlarda gumboro hastalığına karşı diğer önlemler alınır.

Arıların Amerikan Yavru Çürüklüğü

Madde 129 - (Ek madde: 05/08/1999 - 99/13213 K.)

Laboratuvar raporuna bağlı olarak Arıların amerikan yavru Çürüklüğü hastalığı tespit edildiğinde hayvan sağlık zabıtası komisyonu toplanarak hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder.

a) hastalık çıkan yerde yarıçapı 6 kilometre olan bir saha kordon altına alınır. Bulaşmaya vasıta olabilecek her türlü alet, malzeme ve ekipmanlar dezenfekte edilir. Kordon altındaki bölgede hastalık görülmeyen işletmelerde Hükümet veteriner hekimi kontrolünde gerekli tedbirler alındıktan sonra koloni hareketine izin verilir.

b) Hastalığa yeni yakalanmış koloniler kalıntı bırakmayan spesifik antibiyotiklerle tedavi edilir. Hastalık,ileri safhalarda ilaçlarla tedavi edilemeyeceğinden,ısıya dayanıksız malzemeler ve kovanın tamamı arılıktan uzak bir yerde kazılan bir çukurda yakılarak imha edilir. Isıya dayanıklı kovanın gövde,kapak ve dip tahtası ile işletmede kullanılan her türlü malzeme etkili dezenfektan maddelerle dezenfekte edilip,yüzeyler iyice kazındıktan sonra pürmüzle yakılarak kullanılmasına izin verilir.

c) Bal mumları, 120¼ C de 10-15 dakika süreyle sterilize edildikten sonra petek üreticileri tarafından piyasaya sürülür.

d) Bakanlık hastalıkla ilgili gerek gördüğü her türlü mücadele esaslarını tespit ederek valiliklere bildirir.

e) Kordon bölgesindeki kovanlarda Arıların amerikan yavru Çürüklüğü hastalığı belirtilerinin kaybolmasından 2 ay sonra dezenfeksiyon yapılarak kordon kaldırılır.

Varroa

Madde 130 - (Ek madde: 05/08/1999 - 99/13213 K.)

Arılarda varroa hastalığı klinik olarak tespit edildiğinde hastalığı söndürmek için genel tedbirlere ilave olarak hastalığın durumuna göre aşağıdaki özel tedbirler de o yerin hayvan sağlık zabıtası komisyonunca kararlaştırılır.

a) Yarıçapı 6 kilometre olan bir saha kordon altına alınır.

b) Varroa hastalığı görülen bölgelerde ilkbahar ve sonbaharda olmak üzere yılda iki kez bölgesel mücadele programı hazırlanarak kullanılacak ilaçlar ve uygulama tarihi tüm arıcılara imza karşılığı duyurulur. Bölgesel mücadele yönetimli çiftçi mücadelesi şeklinde topyekün olarak yapılır.

Mücadeleye katılmayan veya zamanında katılmayan üreticiler hakkında 3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve zabıtası Kanununun 51 inci maddesine göre işlem yapılır.

c) Bakanlık hastalıkla ilgili gerek gördüğü her türlü mücadele esaslarını tespit ederek valiliklere bildirir.

d) Kordon bölgesindeki kovanlarda varroa hastalığının klinik olarak ortadan kalkmasından 21 gün sonra gerekli önlemler alınarak kordon kaldırılır.

Balıkların Enfeksiyöz Hematopietik Nekrozisi

Madde 131 - (Ek madde: 05/08/1999 - 99/13213 K.)

Laboratuvar raporuna bağlı olarak Balıkların enfeksiyöz hematopietik nekrozisi hastalığı tespit edildiğinde hayvan sağlık zabıtası komisyonu toplanarak hastalık çıkış kararı alır ve ilan eder.

a) Yenilebilecek büyüklükte olan balıklar tüketime sunulur. diğer balıklar ve yumurtalar yakılarak imha edilir. İşletmedeki bütün alet ve ekipmanlar dezenfekte edilir.

b) Çiftliğe su girişi kesilir, havuzlar kurutulularak fiziksel ve kimyasal dezenfeksiyon uygulanır.

c) Aynı su kaynağı üzerinde bulunan diğer çiftliklerde, su giriş yerinde dezenfekte edilir.

d) Balık kuluçkahaneleri bu hastalık yönünden yılda iki kez ve gerektiğinde süreye bakılmaksızın kontrol edilir. Kontroller için laboratuara anaç Balık, yumurta yavru Balık ve işletmeye giren su örnekleri gönderilir. Hastalıktan arı işletmeler sertifikalandırılır.

e) Bakanlık hastalıkla ilgili gerek gördüğü her türlü mücadele esaslarını tespit ederek valiliklere bildirir.

f) Karantina, yetiştiricilik yapılan işletmelerde tüm balıklar elde çıkartıldıktan 21 gün sonra, kuluçkahanelerde ise işletme en az üç ay süreyle üretime kapatıldıktan sonra kaldırılır.

Kordon Müddeti(*)

NOT : (*) Yönetmeliğe, 05/08/1999 tarih ve 99/13213 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile 122 nci maddeden sonra gelmek üzere 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130,131 inci maddeler eklenmiş ve 131 inci maddeden sonra gelmek üzere, daha önce numarası 124 olan maddeden başlamayarak madde numaraları teselsül ettirilmiştir.

Madde 132 - Hastalığın nevine ve özelliğine göre hayvan sağlık zabıtası komisyonunca tesbit edilen karantina müddeti tamamlanmadan kordon kaldırılmaz. Hayvan sağlık zabıtası komisyonunca alınan karar ve tedbirlere uyulması mecburidir.

Hastalık Bölgesine Giriş ve Çıkış

Madde 133 - Hayvan Sağlık ve Zabıtası Kanununun 4 üncü maddesine göre tesbit edilen ihbarı ve mücadelesi mecburi hastalıkların çıktığı yerlerde hastalığın nevine ve özelliğine göre hasta, hastalık ve bulaşmadan şüpheli hayvanlar hakkında kanunda yazılı işlemler yapılmakla beraber Yönetmeliğin hükümleri ve hayvan sağlık zabıtası komisyonlarınca alınan karar ve tedbirler noksansız uygulanır. Hastalıklı yerlere hastalığa hassas ve hastalığı taşıyacak hayvanların sokulmasına kesinlikle müsaade edilmez. Hastalık bölgesine girmesine izin verilen bakıcı ve diğer görevlilerin hastalık çıkışlarında getirilen tedbirlere uymaları zorunludur.

ÜÇÜNCÜ KISIM : Müşterek Hükümler

Tazminat Verilecek Hastalıklar

Tazminat Verilecek Hastalıklar

Madde 134 - Şap, sığır vebası, ruam, at vebası, sığır tüberkülozu ve sığır brusellozu hastalıklarından dolayı kestirilen veya öldürülen hayvanların sahiplerine Bakanlık bütçesinden aşağıda belirtilen esaslara göre tazminat verilir: (*)

a) Ruam hastalığının açık belirtileri olan burun akıntısı, burunda ülser, çene altı lenf yumrularının ağrısız çene kemiğine yapışık büyümesi ve derisinde ülser ve ödemler bulunan tektırnaklı hayvanların takdir edilecek kıymetlerinin yarısı,

b) Mallein testi uygulanması sonucunda veya bakteriyolojik ve serolojik muayenede ruam hastalığına yakalandıkları tesbit edilen tektırnaklı hayvanların takdir edilecek kıymetlerinin dörtte üçü,

c) Tüberküloz hastalığının açık belirtilerini gösteren sığırların takdir edilecek kıymetlerinin yarısı,

d) Tüberküloz testi uygulanması sonunda tüberküloz hastalığına yakalandıkları tesbit edilen sığırların takdir edilecek kıymetlerinin dörtte üçü,

e) Serolojik veya bakteriyolojik muayene sonucunda sığır bruselloz hastalığına yakalandıkları tesbit edilen sığırların takdir edilecek kıymetlerinin dörtte üçü,

f) Sığır vebasası ve at vebasası hastalıklarına yakalandıkları hükümet veteriner hekimince tesbit edilen sığır ve atların takdir edilecek kıymetlerinin tamamı,

g) (Ek bent: 05/06/1995 - 95/6966 K.) Şap hastalığında, Bakanlıkça her yıl tesbit ve ilan edilen mücadele bölgelerinde hastalığın açık belirtisini gösteren ve laboratuvarlarca hastalığın varlığı ve tipi tespit edildikten sonra öldürülen veya kestirilen hayvanların takdir edilecek kıymetlerinin tamamı, hastalığın açık belirtisini göstermeyen ancak laboratuvarda hastalığın varlığı tesbit edildikten sonra kestirilen hayvanların ise takdir edilecek kıymetlerinin dörtte üçü,

h) İhbarı zorunlu olan hastalıklardan birine karşı koruma maksadı ile hükümet veteriner hekimi veya hükümet veteriner hekiminin sorumluluğunda veteriner sağlık teknisyeni tarafından yapılan aşı, serum ve ilaç uygulamaları yüzünden öldükleri mutlak surette otopsi ve laboratuvar muayeneleri ile tesbit edilen hayvanların takdir edilecek kıymetlerinin tamamı,**)

Ödenir.

Sığır tüberkülozu ve brusellozunda kestirilen hayvanların sarf ve tüketimi mümkün olan et, deri ve diğer kısımlarının rayiç bedel üzerinden kıymeti takdir edilerek sahibine bırakılır ve bedeli hak ettiği tazminattan düşürülür.

Tazminat; hasta, hastalıktan ve bulaşmadan şüpheli hayvanların hükümet veteriner hekimince hayatta iken muayenesi veya test uygulaması yahut laboratuvar muayenesi sonucu düzenlenecek rapora ve hayvan sağlık zabıtası komisyonu kararına göre kıymet takdir komisyonunca belirlenir.

NOT : (*) Bu maddenin birinci fıkrasının ilk cümlesinin başına, 05/06/1995 tarihli ve 95/6966 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla "Şap" sözcüğü eklenmiş ve metne işlenmiştir.

(**) (g) bendi olan bu bent, 05/06/1995 tarih ve 95/6966 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla (h) bendi olarak değiştirilmiştir.

Tazminat Verilmeyen Haller

Madde 135 - Resmi kuruluşlarla belediyelere ait ve tazminatlı bir hastalığa yakalandıkları anlaşılan veya test uygulaması yahut laboratuvar muayenesi sonucunda hastalıklı oldukları tesbit edilen hayvanlar için tazminat ödenmez.

Tazminatlı hastalığa yakalanan ve sahipleri tarafından hastalığı haber verilmemiş hayvanlar veya hastalıklı oldukları bilinerek satın alınmış olanlar ile menşe şahadetnamesi veya veteriner sağlık raporu olmadan sevk olunan yahut hükümet veteriner hekimine muayene ettirilmeden ölen hayvanlar için tazminat verilmez. (Ek cümle: 05/06/1995 - 95/6966 K.) Şap hastalığında, Bakanlıkça her yıl tespit ve ilan edilen diğer mücadele bölgelerinde, 108 inci maddede belirtilen hükme göre çıkarılacak olan Bakanlık talimatında yer alan usul ve esaslara uymayanlara tazminat ödenmez.

İhbarı zorunlu hastalıklardan birisinin çıktığı hayvan sağlık zabıtası komisyonunun hastalık çıkış kararında belirtildiği ve aşılama veya ilaçlama yahut test uygulanmasına karar verildiği halde, hastalıklarda bunları uygulatmayan hayvan sahiplerine de tazminat ödenmez.

İhbarı zorunlu hastalıklardan birine karşı yapılan aşı, serum, ilaç uygulamalarından mütevellit verim kayıpları için tazminat ödenmez.

Kıymet Takdiri

Madde 136 - Tazminat ödenmesi gereken hallerde hayvanların kıymetini takdir etmek için üç kişilik kıymet takdiri komisyonu kurulur. Komisyon hayvan sağlık zabıtası komisyonu başkanlığınca görevlendirilen bir üye, hayvan sahibinin göstereceği bilirkişi ve hükümet veteriner hekiminin iştiraki ile teşekkül eder. 3285 sayılı Kanuna göre öldürülmesi veya kestirilmesi gereken hayvanların kıymet takdiri mahalli rayice göre komisyonca yapılır.

Talimatlar

Madde 137 - 08/05/1986 tarihli ve 3285 sayılı Kanunun ve bu Yönetmeliğin uygulanması ile ilgili diğer hususlar Bakanlık talimatıyla tespit edilir.

Yürürlük

Madde 138 - Bu Yönetmelik hükümleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 139 - Bu Yönetmelik hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.